

R O M Â N I A
CURTEA DE APEL TÂRGU MUREȘ
SECȚIA PENALĂ ȘI PENTRU CAUZE CU MINORI ȘI DE FAMILIE
Cod ECLI
Nr. de înregistrare ca operator de date cu caracter personal -
Dosar nr.....

ÎNCHEIERE PENALĂ

Ședința publică din

Instanța constituită din:

PREȘEDINTE:

Judecător:

Grefier:

Ministerul Public a fost reprezentat de doamna procurordin cadrul Parchetului de pe lângă Înalta Curte de Casație și Justiție – Direcția de Investigare a Infracțiunilor de Criminalitate Organizată și Terorism – Serviciul Teritorial Tg. Mureș

Pe rol judecarea apelurilor declarate împotriva sentinței penale nr.X din 14 octombrie 2022 pronunțată în dosarul nr. X/102/2021 al Tribunalului Mureș, de către:

- **Parchetul de pe lângă Înalta Curte de Casație și Justiție – Direcția de Investigare a Infracțiunilor de Criminalitate Organizată și Terorism – Serviciul Teritorial Târgu Mureș;**
- **Ministerul Finanțelor Publice – A.N.A.F. – Direcția Generală Juridică (....)** prin Serviciul Executări Cazuri Speciale Regional(cu sediul în.....) și prin Administrația Județeană a Finanțelor Publice ...(cu sediul);
- **Expert Tehnic Judiciar A** (domiciliat....);
- **inculpatul B** (fiul lui...., născut la data deîn mun..., jud....., domiciliat în loc....., str....., bl....., ap..., jud. ..., posesor alseria.....nr....., eliberată la data dede S.P.C....., C.N.P.....);
- **inculpatul C** (fiul lui....., născut la data deîn....., jud....., domiciliat în....., str..., nr....., jud., posesor alseria....., nr..., eliberată la data dede S.P.C....., C.N.P.....);
- **inculpatul D** (fiul lui, născut la data deîn mun., jud...., domiciliat în loc....., str....., bl....., ap..., jud...., posesor al ..serianr....., eliberată la data dede S.P.C....., C.N.P.....);
- **inculpatul E** (fiul lui...., născut la data deîn com....., jud. Cluj, domiciliat în....., str....., nr. ., ap..., jud..., posesor al..... seria....., nr. ., eliberată la data dede S.P.C....., C.N.P.....);
- **inculpatul F**(fiul lui....., născut la data deîn., jud., domiciliat în, str....., nr....., jud. ., posesor al .seria....., nr....., eliberată la data dede S.P.C....., C.N.P.....);
- **inculpatul G** (fiul lui..., născut la data deîn....., jud. ., domiciliat în., str.nr....., ju.....).

La apelul nominal făcut în ședința publică se prezintă:

- pentru inculpatul C , apărător din oficiu, avocat 1;
- pentru inculpatul B , avocat ales 2;
- pentru inculpatul D , avocat ales 3;
- pentru inculpatul F , apărătorul ales, avocat 4;
- pentru inculpatul E , apărătorul ales, avocat 5;
- domnul avocat 6, apărătorul din oficiu al inculpatului G;

- pentru inculpatul H, doamna avocat 8;
- domnul avocat 9, apărător ales al inculpatului I;
- domnul avocat 5, apărător ales al inculpatului J;
- domnul avocat 5, apărător ales al inculpatului K;
- pentru inculpatul L, apărător ales, avocat 9;
- pentru inculpata M, apărător ales, avocat 10;
- inculpatul N, personal, asistat de apărător ales, avocat 10;
- pentru inculpatul O, apărătorul din oficiu, avocat 11;
- pentru inculpata P, apărător din oficiu, avocat 12;
- apărătorul ales al apelantului – expert tehnic judiciar A , avocat 13.

Procedura de citare nu este legal îndeplinită cu privire la inculpatul G, respectiv nu s-a întors la dosar dovada de îndeplinire a procedurii de citare cu acesta de la adresa din.....

S-a făcut referatul cauzei, după care:

Domnul avocat 6 consideră că inculpatul are cunoștință de acest termen.

Reprezentantul Ministerului Public, având în vedere că acest inculpat a fost citat și prin afișare la ușa instanței, consideră că procedura este legal îndeplinită.

Instanța consideră că inculpatul G este legal citat la acest termen.

Instanța pune în discuție sesizarea Înaltei Curți de Casație și Justiție și suspendarea judecării cauzei, urmând ca în termenul de suspendare să se facă și alte demersuri cu privire la inculpatul G.

Sesizarea Î.C.C.J. ar fi cu o chestiune prealabilă, respectiv dacă instanța este obligată să lase neaplicată Hotărârea preliminară nr. X/2022 în baza hotărârii Curții de Justiție a Uniunii Europene din 24 iulie 2023, C. 107//2023. Formularea este preluată din formularea Curții de Justiție, respectiv dacă instanțele naționale sunt obligate în procesele în care inculpații sunt trimiși în judecată pentru infracțiuni de fraudă gravă care aduc atingere intereselor financiare ale Uniunii Europene, să lase neaplicat standardul național de protecție privind principiul aplicării legii penale mai favorabile în materia întreruperii prescripției răspunderii penale, formulat de Hotărârea preliminară nr. X/2022 la pct. 1, atunci când aplicarea lui înseamnă repunerea în discuție a întreruperii termenului de prescripție a răspunderii penale prin acte de procedură intervenite înainte de data de 25 iunie 2018, data publicării Deciziei nr. 297/2018 a C.C.R. Arată că a fost formulată o sesizare care are legătură cu această situație de către Curtea de Apel București, și sesizarea are și nr. de dosar la Î.C.C.J., respectiv nr. X/1/2024 cu termen de judecată în data de 22.04.2024, numai că instanța din București a formulat sesizarea în sensul dacă instanțele naționale pot să aplice Hotărârea Curții de Justiție, fiind o diferență semnificativă între cele două sesizări.

Reprezentantul Ministerului Public este de acord cu sesizarea Î.C.C.J. cu privire la aspectul pus în discuție.

Pentru inculpatul C , apărător din oficiu, avocat 1, arată că este de acord.

Pentru inculpatul B , avocat ales 2, lasă la aprecierea instanței.

Pentru inculpatul D , avocat ales 3, lasă la aprecierea instanței.

Pentru inculpatul F, apărătorul ales, avocat 4, solicită respingerea acestei propuneri din oficiu a instanței. În opinia dânsului nu sunt îndeplinite condițiile prevăzute de lege pentru sesizarea Î.C.C.J., problema pe care instanța dorește să o lămurească nu consideră că ține de rezolvarea pe fond a cauzei, respectiv existența sau nu a condițiilor privind tragerea la răspundere a persoanelor care au fost trimise în judecată pentru săvârșirea de infracțiuni de evaziune fiscală și spălare de bani, ci ține de interpretarea unor norme privind aplicarea unei instituții de drept penal la modul general și de obiectul cauzei care nu are legătură cu dispozițiile și interpretările C.J.U.E.

Pentru inculpatul E , apărătorul ales, avocat 5, arată că instanța nu este obligată să suspende cauza. Ca atare, dacă instanța sesizează Î.C.C.J. dânsul nu se opune, dar având în

vedere că practica este unanimă cu privire la aplicarea termenului de prescripție, solicită să fie judecată în continuare prezenta cauză.

Domnul avocat 9, apărător ales al inculpatului I, apreciază că nu se impune sesizarea Î.C.C.J., nefiind îndeplinite condițiile legale. O altă discuție interesantă este componenta aplicabilității celor două hotărâri. Prima hotărâre are o aplicabilitate exclusivă pe fraudă privind cheltuieli, art. 18¹ din Legea nr. 78. Se mai face la considerente acea analiză pe infracțiunile de evaziune fiscală tip carusel, cu acea precizare mai mult decât importantă, implicit existența acelei fraude grave. Problema este în ce măsură am putea ca instanță națională să facem o analiză, ce înseamnă acea fraudă gravă?, în condițiile în care nu avem practică la nivel european care să ne arate ce înseamnă, care este pragul pentru acea gravitate, nu avem practică națională, nu avem dispoziții naționale, nu avem doctrină la nivel național pe această problemă juridică. Consideră că o interpretare prin analogie pe această problemă juridică s-ar putea face exclusiv în contextul în care acea interpretare prin analogie ar fi făcută în favoarea persoanei acuzate, cel puțin art. 22 alin. 3 din Constituție ne limitează pe acest tip de interpretare. Ori, o interpretare prin analogie în defavoarea persoanei acuzate în ce privește ce ar trebui să însemne o fraudă gravă ar fi o încălcare a unui principiu constituțional. În ceea ce privește soluția pe fond și implicit fondul prezentei cauze, consideră că nu este îndeplinită condiția esențială pentru sesizarea Î.C.C.J.

Domnul avocat 6, apărătorul din oficiu al inculpatului G, arată că se opune sesizării Î.C.C.J. având în vedere că această soluție de prescripție a fost în mod favorabil aplicată pentru clientul lui.

Pentru inculpatul H, doamna avocat 8, lasă la aprecierea instanței.

Pentru inculpatul L, apărător ales, avocat 9, lasă la aprecierea instanței.

Pentru inculpata M, apărător ales, avocat 10, apreciază că condițiile formale de la art. 475 alin. 1 sunt îndeplinite, problema este că nu crede că este o problemă ce poate să fie dezlegată de Î.C.C.J. Dacă instanța se uită în istoria acestor hotărâri preliminare date de C.J.U.E. prima este dată în cauza nr. 357/2019, o cauză formată dintr-un dosar de la Oradea în care a fost domnul avocat. Problema care s-a pus în acest dosar și C.J.U.E. s-a sesizat în acest mod pentru că judecătorii, în măsura în care ar ignora o decizie obligatorie națională, fie că discutăm de o decizie a Î.C.C.J. în recurs în interesul legii sau complet de dezlegare, fie o decizie a Curții Constituționale, erau în situația de a fi săvârșit o abatere disciplinară gravă ce putea chiar conduce la excluderea magistratului. Din perspectiva independenței judecătorilor, C.J.U.E. a spus pentru prima dată în această cauză că judecătorii naționali nu sunt obligați să țină cont de ceva, pot să țină cont sau nu. La fel, instanța nu e obligată să țină cont de Decizia C.J.U.E. și nu este obligată să țină cont de nicio decizie sub sancțiunea excluderii din magistratură a judecătorului care face o asemenea aplicare.

Consideră că nu sunt îndeplinite condițiile de suspendare, solicită să se dispună continuarea procesului penal, în condițiile în care cu privire la cei doi inculpați pe care îi apără nu îi afectează în niciun mod aplicabilitatea deciziei privind prescripția, pentru că este îndeplinită și pe Codul vechi.

Cu privire la procedura de citare, instanța nu are nici o dovadă a faptului că acest inculpat domiciliază în Gambia și el a trimis un email. Consideră că acest lucru reprezintă o comunicare alternativă cu privire la care instanța poate face citarea în situația în care inculpatul nu comunică un domiciliu procesual pe teritoriul României.

Pentru inculpatul O, apărătorul din oficiu, avocat 11, lasă la aprecierea instanței.

Pentru inculpata P, apărător din oficiu, avocat 12, solicită să se continue judecata având în vedere că nu este o suspendare de drept sau o suspendare obligatorie.

Apărătorul ales al apelantului – expert tehnic judiciar A A, avocat 13, în ceea ce privește cererea de suspendare, văzând interesul clientului lui de a fi desființată în parte și a fi reconsiderată soluția sub aspectul cheltuielilor judiciare, solicită ca în măsura în care instanța procedează la sesizarea Î.C.C.J. să nu se suspende prezenta cauză.

Instanța, în urma deliberării, învederează că în cazul în care se sesizează Î.C.C.J. și s-ar pune problema suspendării sunt două teze la art. 476 alin. 2 Cod procedură penală. Prima teză este că pricina poate fi suspendată, teza a doua este că dacă nu este suspendată și se ajunge la dezbateri, dezbaterile se suspendă în mod obligatoriu. Tezele sunt diferite în practică numai dacă sunt de administrat probe sau de soluționat alte excepții care presupun discuții sau termene anterior dezbaterilor.

Părțile prezente arată că nu au de formulat cereri sau excepții.

Instanța, în acest context, apreciază că cele două teze anterior enunțate se confundă.

Instanța, în urma deliberării, consideră că se impune sesizarea Î.C.C.J. cu problema invocată, urmând ca în motivarea încheierii să fie incluse pe larg motivele acestei sesizări. Motivele privind admisibilitatea sesizării vor include și punctul de vedere al completului de judecată și, de asemenea, pune în vedere părților ca în măsura în care vor depune în timp util punctul de vedere pe fond asupra soluției pe fond, va fi inclus și acest punct de vedere în considerentele încheierii, potrivit art. 476 alin. 1 Cod procedură penală.

De asemenea, întrucât nu sunt alte cereri sau excepții prealabile dezbaterilor, instanța este obligată să suspende cauza până la pronunțarea Î.C.C.J.

Problema care este supusă Î.C.C.J. ar fi dacă, potrivit Hotărârii C.J.U.E. din 24 iulie 2023 în cauza C-107/23, instanța de judecată este obligată în cursul procesului în care inculpatul este trimis în judecată pentru o infracțiune de fraudă gravă care aduce atingere intereselor financiare ale U.E. să lase neaplicat standardul național de protecție referitor la principiul aplicării legii penale mai favorabile, standard în materia întreruperii termenului de prescripție a răspunderii penale, formulat la pct. 1 din Decizia nr. 67/2022 a Î.C.C.J. – completul pentru dezlegarea unor chestiuni de drept, în cazul în care aplicarea acestui standard implică repunerea în discuție a întreruperii termenului de prescripție a răspunderii penale prin acte de procedură intervenite înainte de 25 iunie 2018, data publicării Deciziei nr. 297/2018 a C.C.R.

Pe scurt, o astfel de întrebare a fost formulată, a fost considerată admisibilă și a fost soluționată pe fond de Î.C.C.J. prin Hotărârea nr. 67/2022. Instanța consideră necesară sesizarea din nou a Î.C.C.J. cu o problemă similară, pentru că Î.C.C.J. în considerentele acelei hotărâri făcea referire și la jurisprudența C.J.U.E., în speță la Hotărârea din cauza Taricco 2 din care rezulta o anumită poziție a Curții de Justiție. Prin hotărârile din 24 iulie 2023 în cauza C-107/2023 care privește fraudă împotriva intereselor financiare și o Ordonanță recentă din 9 ianuarie 2024 din cauza C-131/2023 care privește infracțiuni de corupție, pare la prima vedere că instanța europeană și-a schimbat optica, a intervenit un reviriment de jurisprudență și atunci trebuie văzut dacă față de acest reviriment și aplicarea lui în mod expres în raport cu România, optica Î.C.C.J. s-a schimbat și este de părere că soluția inițială trebuie reconsiderată.

În ceea ce privește faptul că practica judiciară este unitară, din cunoștințele completului de judecată practica nu este unitară în ceea ce privește aplicarea prescripției, sunt Curți de Apel care în urma Deciziei C.J.U.E. nu aplică prescripția, una dintre ele fiind Curtea de Apel Brașov, care a sesizat C.J.U.E. în cauzele indicate. De asemenea, este și o hotărâre recentă a Î.C.C.J. prin care s-a desființat soluția pronunțată de o instanță de fond care dispusese încetarea procesului ca urmare a prescripției și a dispus trimiterea cauzei spre rejudecare, întrucât în baza hotărârilor C.J.U.E. nu poate fi aplicată prescripția răspunderii penale. De altfel, această hotărâre recentă a Î.C.C.J. este cea care a motivat Curtea de Apel București să sesizeze Î.C.C.J. și în urma acestei sesizări s-a format dosarul nr. 216/1/2024, cu termen de judecată în aprilie.

În optica instanței, sesizarea Curții de Apel București nu este suficientă pentru a lămuri complet și definitiv această chestiune, întrebările puse de acea instanță fiind în sensul dacă se poate aplica Hotărârea C.J.U.E. și invocând implicit mai multe posibile impedimente care ar putea împiedica aplicarea hotărârii C.J.U.E. În prezenta cauză, instanța este interesată dacă, de principiu, este obligată să aplice hotărârea C.J.U.E., potrivit formulării C.J.U.E..

CURTEA DE APEL

Cu privire la sesizarea Înaltei Curți de Casație și Justiție – completul pentru dezlegarea unor chestiuni de drept în materie penală, reține următoarele:

1. Expunerea succintă a cauzei:

Inculpații au fost trimiși în judecată prin rechizitoriul din 8 iulie 2016 pentru săvârșirea, în perioada anilor 2010-2011 (până în luna martie 2011), a mai multor infracțiuni de evaziune fiscală săvârșite prin înregistrarea contabilă a unor operațiuni fictive, spălare de bani, cu privire la produsul evaziunii fiscale, și constituirea unui grup infracțional organizat.

Dosarul a fost inițial înregistrat pe rolul Tribunalului Mureș sub nr. X/102/2016, din care s-a disjuns dosarul nr. X/102/2018 prin încheierea de ședință din 19 ianuarie 2018, iar din acesta a fost disjuns prezentul dosar prin încheierea de ședință din 20 decembrie 2021. În prezentul dosar, cadrul procesual a fost limitat la infracțiunile de spălare de bani și evaziune fiscală.

Prin sentința penală nr. 129 din 14 octombrie 2022, Tribunalul Mureș a dispus achitarea inculpaților pentru săvârșirea infracțiunilor de spălare de bani, în baza art. 16 alin. 1 lit. b teza I Cod pr. pen., și încetarea procesului penal pentru infracțiunile de evaziune fiscală, ca urmare a prescrierii răspunderii penale. A obligat inculpații la repararea prejudiciilor cauzate prin infracțiunile de evaziune fiscală și nerecuperate.

În motivare, a reținut că, în fapt, este probat că în contabilitatea a 24 de societăți comerciale au fost înregistrate facturi fictive emise de două societăți „fantomă” – SC X1 SRL și SC X2 IND SRL. A apreciat că este plauzibil că bunurile la care se referă facturile fiscale au existat în realitate, dar au fost aprovizionate de cele 24 de societăți comerciale „la negru”, de la alți furnizori decât firmele fantomă. A considerat, totuși, că și în această variantă facturile fiscale emise de firmele fantomă nu îndeplineau condițiile unor documente justificative, încât prin înregistrarea lor în contabilitate și prin declararea operațiunilor comerciale corespunzătoare a fost prejudiciat bugetul de stat prin diminuarea nejustificată a impozitului pe profit și a TVA de plată. Ca urmare, a reținut că faptele de emitere a facturilor fiscale în numele firmelor fantomă (săvârșite de inculpații G, D și B, furnizorii facturilor fictive) și de înregistrare a lor în contabilitatea celor 24 de societăți comerciale beneficiare (săvârșite de restul inculpaților) constituie infracțiunile de complicitate la evaziune fiscală, respectiv evaziune fiscală. Faptele au fost încadrate separat pentru fiecare dintre cele 24 de societăți comerciale beneficiare, în dispozițiile art. 9 lit. c din Legea nr. 241/2005 (cu aplicarea art. 35 Cod penal, ca urmare a înregistrării mai multor facturi în contabilitatea fiecărei societăți). În cazul faptelor de evaziune fiscală săvârșite prin înregistrarea facturilor fictive în contabilitatea SC Berevas SRL și SC Super Security SRL, prima instanță a reținut și dispozițiile art. 9 alin. 2 Cod penal, ca urmare a prejudiciilor de peste 100.000 de euro cauzate. Pentru a reține intervenirea prescripției răspunderii penale, s-a raportat la Decizia Curții Constituționale nr. 358/2022, potrivit căreia, în absența intervenției active a legiuitorului, obligatorie potrivit art. 147 din Constituție, pe perioada cuprinsă între data de 25.06.2018 (data publicării Deciziei Curții Constituționale nr. 297/2018 în Monitorul Oficial) și până în data de 30.05.2022 (data publicării O.U.G. nr. 71/2022 în Monitorul Oficial) fondul activ al legislației nu a conținut vreun caz care să permită întreruperea cursului prescripției răspunderii penale (parag. 73). Tribunalul a considerat că, în consecință, devin incidente dispozițiile art. 154 din Codul penal privind termenele de prescripție a răspunderii penale: în cazul infracțiunii de evaziune fiscală prevăzută de art. 9 alin. 1 litera c și alin. 2 din Legea nr. 241/2005 (în forma în vigoare în perioada 15.06.2018 – 30.05.2022), pedeapsa prevăzută de lege fiind închisoarea de la 7 la 13 ani, termenul general de prescripție al răspunderii penale este, conform art. 154 alin. 1 litera b din Noul Cod penal, 10 ani. Termenul prescripției răspunderii penale în cazul evaziunii fiscale prevăzute de art. 9 alin. 1 litera c din Legea nr. 241/2005 (în forma în vigoare în perioada 15.06.2018 – 30.05.2022), este de 8 ani, potrivit

art. 154 alin. 1 litera c din Codul penal. Cu privire la infracțiunile de spălare de bani, a reținut că acestea au constat în achitarea sumelor de bani menționate în facturile fictive. Ca urmare, le-a încadrat în dispozițiile art. 49 alin. 1 lit. c din Legea nr. 129/2019 și, cum inculpații care au participat la spălarea banilor au participat și la infracțiunea predicat (evaziunea fiscală), a reținut că faptele lor au fost dezincriminate.

Împotriva acestei sentințe au declarat apel atât parchetul și partea civilă, cât și inculpații B, C, E, I, E, F, precum și expertul tehnic judiciar desemnat de prima instanță. Parchetul a solicitat în apel, iar instanța de apel a dispus schimbarea încadrării juridice a faptelor de spălare de bani săvârșite de o parte dintre inculpați din prevederile art. 49 alin. 1 lit. c în prevederile art. 49 alin. 1 lit. a din Legea nr. 129/2019 (la termenul de judecată din 29.01.2024).

2. Instanța de apel constată că soluționarea pe fond a cauzei depinde de dezlegarea unei probleme de drept care necesită o rezolvare de principiu din partea Înaltei Curți de Casație și Justiție. Problema rezultă dintr-un conflict de norme:

Pe de o parte, prin Decizia nr. 67/2022, Înalta Curte de Casație și Justiție - completul pentru dezlegarea unor chestiuni de drept în materie penală a stabilit că:

„Normele referitoare la întreruperea cursului prescripției sunt norme de drept penal material (substanțial) supuse din perspectiva aplicării lor în timp principiului activității legii penale prevăzut de art. 3 din Codul penal, cu excepția dispozițiilor mai favorabile, potrivit principiului *mitior lex* prevăzut de art. 15 alin. (2) din Constituția României, republicată, și art. 5 din Codul penal” (punctul I.1. din dispozitivul deciziei).

Potrivit considerentelor deciziei, dezlegarea a fost dată în contextul în care, „în ceea ce privește întreruperea termenului prescripției răspunderii penale prevăzută de art. 155 alin. (1) din Codul penal a existat următoarea succesiune de legi:

- de la data intrării în vigoare a Codului penal (1 februarie 2014) și până la publicarea Deciziei Curții Constituționale nr. 297 din 26 aprilie 2018, textul art. 155 alin. (1) din Codul penal a avut conținutul: "Cursul termenului prescripției răspunderii penale se întrerupe prin îndeplinirea oricărui act de procedură în cauză" și s-a bucurat de prezumția de constituționalitate;

- între data publicării Deciziei Curții Constituționale nr. 297 din 26 aprilie 2018 (a cărei natură a fost lămurită prin Decizia Curții Constituționale nr. 358 din 26 mai 2022) și până la intrarea în vigoare a Ordonanței de urgență a Guvernului nr. 71/2022, textul art. 155 alin. (1) din Codul penal a avut conținutul "Cursul termenului prescripției răspunderii penale se întrerupe prin îndeplinirea" și nu a cuprins vreun caz de întrerupere a cursului termenului de prescripție;

- de la data intrării în vigoare a Ordonanței de urgență a Guvernului nr. 71/2022 pentru modificarea art. 155 alin. (1) din Legea nr. 286/2009 privind Codul penal, textul art. 155 alin. (1) din Codul penal are următorul conținut: "Cursul termenului prescripției răspunderii penale se întrerupe prin îndeplinirea oricărui act de procedură în cauză care, potrivit legii, trebuie comunicat suspectului sau inculpatului.""

Așadar, Decizia nr. 358/2022 a Curții Constituționale stabilește că, după data publicării Deciziei Curții Constituționale nr. 297/2018, fondul activ al legislației nu conținea vreun caz care să permită întreruperea cursului prescripției răspunderii penale (par. 73). Plecând de la această premisă, Decizia nr. 67/2022 a Înaltei Curți de Casație și Justiție arată că „regula *tempus regit actum* este aplicabilă doar actelor de procedură întreruptive (cauza), iar nu efectului constând în întreruperea cursului prescripției”. Cu privire la acest efect, este aplicabilă legea mai favorabilă. Ca lege mai favorabilă, legea penală dintre data publicării Deciziei Curții Constituționale nr. 297 din 26 aprilie 2018 și data publicării OUG nr. 71/2022, care nu a cuprins vreun caz de întrerupere a cursului termenului de prescripție, trebuie aplicată, până la judecarea definitivă a cauzei, și infracțiunilor săvârșite anterior acestei perioade.

Pe de altă parte, Curtea de Justiție a Uniunii Europene, prin hotărârea din 24 iulie 2023 din cauza C-107/23 PPU (*procédure préjudicielle d'urgence*), a stabilit că instanțele unui stat membru al Uniunii „sunt obligate să lase neaplicat un standard național de protecție referitor la principiul aplicării retroactive a legii penale mai favorabile (*lex mitior*) care permite repunerea în discuție, inclusiv în cadrul unor căi de atac îndreptate împotriva unor hotărâri definitive, a întreruperii termenului de prescripție a răspunderii penale în astfel de procese prin acte de procedură intervenite înainte de o asemenea invalidare” (pct. 1 teza a II-a din dispozitivul hotărârii).

În motivare, Curtea de Justiție arată următoarele cu privire la standardul stabilit prin Decizia nr. 67/2022 a Înaltei Curți de Casație și Justiție: „ținând seama de necesara punere în balanță a acestui din urmă standard național de protecție, pe de o parte, și a dispozițiilor articolului 325 alineatul (1) TFUE și ale articolului 2 alineatul (1) din Convenția PIF, pe de altă parte, aplicarea de către o instanță națională a standardului menționat pentru a repune în discuție întreruperea termenului de prescripție a răspunderii penale prin acte de procedură intervenite înainte de 25 iunie 2018, data publicării Deciziei nr. 297/2018 a Curții Constituționale, trebuie considerată ca fiind de natură să compromită supremația, unitatea și efectivitatea dreptului Uniunii” (par. 123). „În consecință, este necesar să se considere că instanțele naționale nu pot, în cadrul procedurilor jurisdicționale prin care se urmărește sancționarea pe plan penal a infracțiunilor de fraudă gravă care aduce atingere intereselor financiare ale Uniunii, să aplice standardul național de protecție referitor la principiul aplicării retroactive a legii penale mai favorabile (*lex mitior*), astfel cum este menționat la punctul 119 din prezenta hotărâre, pentru a repune în discuție întreruperea termenului de prescripție a răspunderii penale prin acte de procedură intervenite înainte de 25 iunie 2018, data publicării Deciziei nr. 297/2018 a Curții Constituționale” (par. 124).

Așadar, potrivit Curții de Justiție, instanțele de judecată sesizate cu judecarea infracțiunilor de fraudă gravă care aduce atingere intereselor financiare ale Uniunii nu pot aplica dezlegarea dată chestiunii de drept la punctul I.1. din dispozitivul Deciziei nr. 67/2022 a Înaltei Curți de Casație și Justiție în situațiile în care termenul de prescripție a fost întrerupt prin acte de procedură anterioare perioadei dintre data publicării Deciziei Curții Constituționale nr. 297 din 26 aprilie 2018 și data publicării Deciziei Curții Constituționale nr. 358 din 26 mai 2022.

Dar, potrivit art. 477 Cod procedură penală, dezlegările date chestiunilor de drept de către Înalta Curte de Casație și Justiție sunt obligatorii. Problema care se pune este, prin urmare, una inedită și de care depinde soluționarea pe fond a cauzei. În esență, ea este dacă, în ciuda caracterului ei obligatoriu, Decizia nr. 67/2022 a instanței supreme trebuie lăsată neaplicată în baza hotărârii Curții de Justiție din cauza C-107/23. Instanța de apel a pus în discuție sesizarea completului pentru dezlegarea unor chestiuni de drept al Înaltei Curți de Casație și Justiție cu această problemă, explicând modul în care termenii utilizați de Curtea de Justiție s-ar traduce în cauză: instanța de judecată este obligată, în cursul procesului în care inculpatul este trimis în judecată pentru o infracțiune de fraudă gravă care aduce atingere intereselor financiare ale U.E., să lase neaplicat standardul național de protecție referitor la principiul aplicării legii penale mai favorabile, standard în materia întreruperii termenului de prescripție a răspunderii penale, formulat la pct. 1 din Decizia nr. 67/2022 a Înaltei Curți de Casație și Justiție – completul pentru dezlegarea unor chestiuni de drept, în cazul în care aplicarea acestui standard implică repunerea în discuție a întreruperii termenului de prescripție a răspunderii penale prin acte de procedură intervenite înainte de 25 iunie 2018, data publicării Deciziei nr. 297/2018 a Curții Constituționale. Până la data redactării prezentei încheieri, părțile nu au depus puncte de vedere asupra problemei de drept.

În mod explicit formulată, problema de drept este următoarea: *sunt instanțele de judecată obligate să lase neaplicată dezlegarea chestiunii de drept privitoare la aplicarea principiului mitior lex în materia întreruperii cursului prescripției, dată prin Decizia nr.*

67/2022 a Înaltei Curți de Casație și Justiție – completul pentru dezlegarea unor chestiuni de drept în materie penală, în limitele rezultate din hotărârea Curții de Justiție pronunțată în 24 iulie 2023 în cauza C-107/23?

3. Sesizarea Înaltei Curți de Casație și Justiție îndeplinește condițiile de admisibilitate prevăzute de art. 475 Cod pr. pen. și explicate în Ghidul privind condițiile de admisibilitate ale cererii de sesizare a Înaltei Curți de Casație și Justiție în vederea pronunțării unei hotărâri prealabile în materie penală, Anexă la Ordinul Președintelui Înaltei Curți de Casație și Justiție nr. 383/22.11.2023:

I. Cauza se află pe rolul Curții de Apel Tg. Mureș, în etapa apelului.

II. Soluționarea ei depinde de chestiunea de drept a cărei lămurire se solicită:

În prezenta cauză, sunt în mod efectiv (iar nu doar ipotetic) aplicabile dispozițiile art. 325 alin. 1 din Tratatul privind funcționarea Uniunii Europene (TFUE) și art. 2 alin. 1 din Convenția privind protejarea intereselor financiare ale Comunităților Europene (Convenția PIF), așa cum sunt ele interpretate prin hotărârea din cauza C-107/23 a Curții de Justiție. Pentru verificarea aplicabilității lor în cauză, este, în esență, necesară delimitarea domeniului de aplicare *ratione materie* al obligației impuse de Curte instanțelor române.

A. Obligația este aplicabilă numai în cazul anumitor categorii de infracțiuni.

a. Potrivit art. 1 alin. 1 lit. b din Convenția PIF, în materie de venituri, „constituie fraudă care aduce atingere intereselor financiare ale Comunităților Europene (...) folosirea sau prezentarea unor declarații sau documente false, inexacte sau incomplete, care au ca efect diminuarea ilegală a resurselor bugetului general al Comunităților Europene sau ale bugetelor gestionate de Comunitățile Europene sau în numele acestora”. Înregistrarea contabilă a unor facturi fiscale false, faptă care face obiectul prezentei cauze, se încadrează, prin urmare, în categoria fraudei care aduce atingere intereselor financiare ale Uniunii în materie de venituri. Potrivit art. 2 alin. 2 din aceeași Convenție, „trebuie considerată fraudă gravă oricare fraudă care implică o sumă minimă care urmează să fie stabilită de fiecare stat membru. Această sumă minimă nu poate fi stabilită la o sumă mai mare de 50 000 ECU”. Pragul este indicat și în hotărârea din cauza C-107/23 a Curții de Justiție (par. 85). Potrivit acestei hotărâri, obligația de combatere prin mijloace penale a fraudei grave, impusă de art. 2 alin. 1 din Convenția PIF, privește și fraudele în materie de TVA (par. 79 și 85). Convenția PIF este aplicabilă faptelor săvârșite sub imperiul ei, anterior adoptării Directivei (UE) 2017/1371, care înlocuiește Convenția PIF începând cu 6 iulie 2019 (par. 64).

Din considerentele Curții mai rezultă că obligația lăsării neaplicate a standardului național de protecție nu depinde de aprecierea instanței naționale asupra existenței unui risc sistemic de impunitate ca urmare a aplicării standardului menționat. Riscul este deja constatat în hotărârea Curții de Justiție (par. 91 și 94). Întrucât, din perspectiva Curții de Justiție, riscul sistemic de impunitate este intrinsec în dreptul pozitiv național, evaluarea lui de la caz la caz de către instanțele de judecată nu respectă hotărârea Curții.

Așadar, o primă concluzie este că dispozițiile art. 325 alin. 1 TFUE și ale art. 2 alin. 1 din Convenția PIF, interpretate prin hotărârea Curții de Justiție din cauza C-107/23, sunt aplicabile infracțiunilor de evaziune fiscală în materie de TVA, care sunt săvârșite anterior datei de 6 iulie 2019 prin înregistrarea contabilă a unor facturi fiscale false și care cauzează un prejudiciu de minimum 50.000 de euro. Aceste infracțiuni constituie infracțiuni de fraudă gravă care aduce atingere intereselor financiare ale Uniunii, în sensul dat de Curtea de Justiție acestei noțiuni.

b. Este interpretabilă situația în care activitatea frauduloasă reproșată acuzaților este compusă din mai multe infracțiuni conexe care, privite separat, implică sume situate sub pragul de 50.000 de euro, dar care, privite împreună, implică o sumă situată peste acest prag.

Există argumente serioase care pledează în sensul privirii acestei situații ca un caz de fraudă gravă împotriva intereselor financiare ale Uniunii. Pledează în acest sens, în primul rând, principiul protecției efective a intereselor financiare ale Uniunii. În al doilea rând, trebuie ținut seama de necesitatea prevenirii conduitei arbitare a autorităților naționale de împărțire a unei infracțiuni de fraudă în acte separate pentru a o scoate din sfera de protecție a art. 2 alin. 1 din Convenția PIF. Această interpretare este în mod explicit consacrată în Directiva (UE) 2017/1371, care a înlocuit Convenția PIF și în al cărei preambul se arată că „noțiunea de prejudiciu total se referă la prejudiciul estimat care rezultă din întreaga schemă frauduloasă, atât pentru interesele financiare ale statelor membre în cauză, cât și pentru Uniune, excluzând dobânzi și penalități” (par. 4). Există și argumente care pledează în sens contrar. În special principiul legalității incriminării și pedepsei justifică interpretarea restrictivă atât a Convenției PIF, cât și a hotărârii Curții de Justiție din cauza C-107/23. În baza acestei interpretări restrictive, ar trebui considerată o cauză privitoare la o fraudă gravă numai cauza în care conduita acuzatului încadrată într-unul dintre textele de incriminare ale legii penale a implicat, privită separat, o sumă minimă de 50.000 de euro.

Instanța conchide că există argumente serioase în sensul luării în considerare a sumei totale cu care a fost fraudat bugetul statului prin infracțiuni de evaziune fiscală judecate într-o singură cauză ca urmare a strânsei legături dintre ele, pentru a reține caracterul grav al fraudei. Consideră că posibila neconcordanță dintre principiile protecției efective a intereselor Uniunii și protecției lor împotriva arbitrariului și principiul legalității incriminării poate fi înlăturată prin schimbarea încadrării juridice a faptelor din mai multe infracțiuni într-o singură infracțiune în formă continuată, sub condiția ca schimbarea încadrării să fie posibilă pe plan procedural și justificată pe plan material.

c. Art. 325 alin. 1 TFUE prevede, ca obligație unitară, obligația statelor membre de a combate atât fraudă, cât și orice altă activitate ilegală care aduce atingere intereselor financiare ale Uniunii. În preambulul celui de al doilea Protocol la Convenția PIF se arată că „interesele financiare ale Uniunii pot fi afectate prin spălarea banilor”. Spălarea banilor înseamnă, potrivit art. 1 lit. e din acest Protocol, „comportamentele, astfel cum sunt definite la articolul 1 a treia liniuță din Directiva 91/308/CEE, în legătură cu produsul fraudei, cel puțin în cazurile grave”. În art. 2 din același Protocol se prevede că „fiecare stat membru ia măsurile necesare pentru a incrimina spălarea banilor”. Argumentația Curții de Justiție din cauza C-107/23 privește nu doar infracțiunile de fraudă definite de Convenția PIF, ci și orice „altă activitate ilegală gravă care aduce atingere intereselor financiare ale Uniunii” (par. 84). Ideea este ilustrată de ordonanța Curții de Justiție din 9 ianuarie 2024 din cauza C-131/23, în care Curtea de Justiție a impus lăsarea neaplicată a standardului național de protecție în materia întreruperii termenului de prescripție, în termeni similari celor din cauza C-107/23, în cazul infracțiunilor de corupție care aduc atingere intereselor financiare ale Uniunii. Curtea a utilizat procedura ordonanței pe motiv că interpretarea dreptului Uniunii cu privire la această obligație poate fi în mod clar dedusă din jurisprudența sa (par. 52). În cazul spălării banilor, Al Doilea Protocol la Convenția PIF prevede, în esență, că fapta trebuie incriminată în cazurile grave. Este de la sine înțeles că, dacă este spălat întreg produsul unei fraude grave, spălarea banilor este, la rândul ei, gravă. Ca urmare, nu există nicio îndoială rezonabilă că obligația lăsării neaplicate a standardului național de protecție formulată în cauza C-107/23 este aplicabilă în cazul infracțiunii de spălare de bani care privește bunuri în valoare de peste 50.000 de euro, dacă infracțiunea predicat este o fraudă gravă la adresa intereselor financiare ale Uniunii. Nu există niciun motiv rezonabil pentru a propune o altă soluție când spălarea de bani privește bunuri în valoare de peste 50.000 de euro care provin din mai multe fraude la adresa intereselor financiare ale Uniunii, chiar dacă, privite separat, fraudele au implicat sume situate sub acest prag.

Din jurisprudența Curții de Justiție rezultă că problemele de interpretare a dreptului Uniunii nu trebuie să facă obiectul unei trimiteri preliminare în fața Curții de Justiție atunci

când interpretarea dreptului Uniunii se „impune într-un mod atât de evident încât să nu lase loc niciunei îndoieli rezonabile privind modul de rezolvare a întrebării adresate. Înainte de a concluziona că este vorba de o astfel de situație, instanța națională trebuie să fie convinsă că acest aspect se impune într-un mod la fel de evident și instanțelor naționale ale celorlalte state membre și Curții de Justiție. Numai în cazul în care aceste condiții sunt îndeplinite, instanța națională va putea să se abțină să trimită această întrebare Curții de Justiție și să își asume responsabilitatea de a o soluționa ea însăși” (hotărârea din cauza C-283/81, *CILFIT*, par. 16). Deși Curtea de Justiție se referă în mod expres doar la facultatea instanței de a se abține de la formularea unei întrebări preliminare, admisibilitatea formulării ei este rezultatul unei puneri în balans între necesitatea asigurării unei interpretări unitare a dreptului Uniunii și necesitatea soluționării cauzelor într-un termen rezonabil. Mai ales în cauzele penale, rezultatul acestei puneri în balans poate fi o obligație a instanței naționale de a soluționa ea însăși problema de interpretare, atunci când problema nu este una reală, iar suspendarea judecării cauzei pe durata procedurii trimiterii preliminare ar pune în pericol soluționarea într-un termen rezonabil a procesului.

În concluzie, instanța de apel reține că, în măsura în care obligația impusă de Curtea de Justiție este aplicabilă fraudelor grave, ea este aplicabilă și cazurilor grave de spălare de bani. Aplicabilitatea ei în acest sens este clară, nu face obiectul niciunei probleme rezonabile de interpretare și, prin urmare, poate fi reținută fără solicitarea unor clarificări suplimentare din partea Curții de Justiție pe calea trimiterii preliminare.

A.1. Sintetizând concluziile de mai sus, instanța reține că dispozițiile art. 325 alin. 1 TFUE și ale art. 2 alin. 1 din Convenția PIF, interpretate prin hotărârea Curții de Justiție din cauza C-107/23, sunt aplicabile unor categorii de infracțiuni săvârșite anterior datei de 6 iulie 2019, între care relevante pentru prezenta cauză sunt:

- infracțiunea de evaziune fiscală prevăzută de art. 9 alin. 1 lit c din Legea nr. 241/2005, săvârșită în materie de TVA și care cauzează un prejudiciu de minimum 50.000 de euro;

- infracțiunea de spălare de bani care are ca predicat o evaziune fiscală prevăzută de art. 9 alin. 1 lit c din Legea nr. 241/2005, săvârșită în materie de TVA, și ca obiect bunuri în valoare de peste 50.000 de euro.

- în cazul mai multor infracțiuni de evaziune fiscală săvârșite în strânsă legătură unele cu altele, există argumente serioase în sensul luării în considerare a prejudiciului total cauzat pentru calificarea lor ca fraudă gravă. Discuțiile cu privire la această interpretare rămân fără obiect când se dispune schimbarea încadrării juridice a faptei într-o singură infracțiune în formă continuată.

A.2. În prezenta cauză, hotărârea Curții de Justiție este indiscutabil aplicabilă *ratione materiae* cu privire la următoarele infracțiuni:

- evaziunea fiscală descrisă la punctul 6, săvârșită prin înregistrarea actelor fictive în contabilitatea SC XI SRL, administrată de inculpatul C, care privește o TVA în sumă de 369.741 lei, sau 85.986 euro la cursul euro de la data ultimului act fals înregistrat (o factură din 10.12.2010);

- evaziunea fiscală descrisă la punctul 22, săvârșită prin înregistrarea actelor fictive în contabilitatea SC X2 SRL, care privesc o TVA în sumă de 295.743 lei, sau 70.247 euro la cursul euro de la data ultimei facturi false înregistrate (25.02.2011).

- faptele de spălare de bani săvârșite de inculpații C și I cu privire la produsul infracțiunilor de evaziune fiscală de la punctele 6 și 22;

- faptele de spălare de bani săvârșite de inculpații-furnizori ai facturilor: C (cu o sumă totală de 486.000 de lei), B (cu o sumă totală de 5.005.808 lei) și G (acuzat de instigarea primilor doi).

În plus, potrivit raportului de constatare din 18 mai 2016 întocmit de specialistul antifraudă din cadrul parchetului și citat în rechizitoriu, TVA totală prin care a fost prejudiciat bugetul de stat prin înregistrarea contabilă a operațiunilor fictive a fost de 1.361.697 lei (f. 183 vol 3 ds. urm. pen.). Luând în considerare cursul leu-euro din 31 martie 2011, când s-a epuizat ultima dintre faptele indicate în rechizitoriu, de 4,11 lei pentru un euro, prejudiciul echivalează cu 331.313 euro. Există argumente serioase în sensul luării în considerare a acestei sume totale cu care a fost fraudat bugetul statului (potrivit acuzațiilor), ca urmare a strânsei legături dintre fapte de evaziune fiscală deduse judecării în prezenta cauză. De asemenea, în urma sesizării instanței cu apelul parchetului, este, procedural vorbind, posibilă schimbarea încadrării juridice a faptelor din mai multe infracțiuni de evaziune fiscală privite separat (prin raportare la fiecare societate comercială beneficiară) într-o singură infracțiune de evaziune fiscală, în formă continuată (în ce-i privește pe inculpații G, D și B, acuzați de furnizarea facturilor fiscale înregistrate de cele 24 de societăți beneficiare).

B. Obligația impusă de Curtea de Justiție privește numai actele de procedură efectuate anterior datei de 25 iunie 2018 care se comunică inculpatului.

Din interpretarea textuală și sistematică a hotărârii Curții de Justiție rezultă că ea nu impune instanțelor naționale să recunoască efectul întreruptiv de prescripție și actelor procesuale îndeplinite anterior datei de 25 iunie 2018 care *nu* trebuiau comunicate inculpatului.

Curtea de Justiție pleacă de la două premise: prima dintre ele privește dreptul român. Ea este aceea că, „în perioada cuprinsă între 25 iunie 2018 și 30 mai 2022, dreptul român nu prevedea nicio cauză de întrerupere a termenului de prescripție a răspunderii penale” și că interpretarea dată prin Decizia nr. 67/2022 a Înaltei Curți de Casație și Justiție „principiului legii penale mai favorabile (lex mitior) ar permite ca efectele lipsei unor cauze de întrerupere a acestui termen în dreptul român să se aplice retroactiv unor acte de procedură intervenite înainte de 25 iunie 2018” (par. 78). A doua privește dreptul Uniunii. Ea este aceea că, „în ordinea juridică a Uniunii, principiul legalității infracțiunilor și pedepselor și principiul aplicării retroactive a legii penale mai favorabile (lex mitior) sunt consacrate la articolul 49 alineatul (1) din cartă”, dar că „normele care reglementează prescripția în materie penală nu intră în domeniul de aplicare al articolului 49 alineatul (1) din cartă”. Contextul în care Curtea de Justiție interpretează în acest mod art. 49 din Carta drepturilor fundamentale a Uniunii Europene este acela că, potrivit Curții Europene a Drepturilor Omului, art. 7 din Convenția Europeană a Drepturilor Omului nu se opune aplicării principiului *tempus regit actum* în materia prescripției răspunderii penale (CEDO, decizia din 22 septembrie 2015 din cauza *Borcea c. României*, par. 60).

Interpretarea dată de Curtea de Justiție dreptului Uniunii este indiscutabil corectă. În schimb, interpretarea dată dreptului român este indubitabil eronată. Decizia Curții Constituționale nr. 297/2018, în interpretarea care i se dădea anterior Deciziei Curții Constituționale nr. 358/2022, nu elimina complet posibilitatea întreruperii termenului de prescripție, ci condiționa efectul actelor procedurale, de întrerupere a termenului de prescripție, de natura lor, de a fi acte care se comunică acuzatului (cu privire la această interpretare, a se vedea, spre exemplu, M. Udriș, *Sinteze de Drept penal. Partea generală*, Ediția 2, Volumul II, Ed. C. H. Beck, București, 2021, p. 1004). Această soluție juridică a fost preluată în OUG nr. 71/2022. În esență, potrivit acestei soluții, prevăzută la acest moment în art. 155 alin. 1 Cod penal, „cursul termenului prescripției răspunderii penale se întrerupe prin îndeplinirea oricărui act de procedură în cauză care, potrivit legii, trebuie comunicat suspectului sau inculpatului” și, *per a contrario*, nu se întrerupe prin îndeplinirea actelor care nu trebuie comunicate. Aplicarea acestei soluții juridice în cauzele pendinte nu presupune în mod necesar invocarea principiului *mitior lex*, ci este compatibilă cu aplicarea principiului *tempus regit actum*. Dimpotrivă, neaplicarea ei, adică recunoașterea efectului întreruptiv de

prescripție al actelor procedurale efectuate anterior datei de 25 iunie 2018 care nu trebuiau comunicate suspectului sau inculpatului, încalcă atât principiul *mitior lex*, aplicabil în baza dreptului intern, ci și principiul *tempus regit actum*, aplicabil în dreptul Uniunii.

Aplicarea soluției juridice dedusă din termenii Deciziei nr. 297/2018 a Curții Constituționale și preluată în legea penală aflată acum în vigoare nu este împiedicată de nicio regulă și de niciun principiu de drept al Uniunii. Dimpotrivă, este coerentă cu principiul protecției efective a intereselor financiare ale Uniunii, principiu care stă la baza hotărârii Curții de Justiție, întrucât permite recunoașterea efectului întreruptiv de prescripție unor acte procesuale. Astfel, nu lasă neprotejate interesele Uniunii. Ea armonizează acest principiu cu principiul securității raporturilor juridice și cu principiul „nicio pedeapsă fără lege”, consacrat de art. 7 din Convenție.

În concluzie, este clar că obligația impusă de Curte, de a recunoaște efectul întreruptiv al actelor procedurale anterioare datei de 25 iunie 2018, incumbă instanțelor naționale doar în cauzele în care, anterior acestei date, s-au efectuat acte procedurale comunicabile suspectului sau inculpatului. În mod logic, obligația este efectivă doar în cauzele în care termenul de prescripție este considerat neîmplinit dacă și numai dacă se recunoaște efectul întreruptiv al acestor acte.

B1. În prezenta cauză, atât în dosarul X /102/2016, cât și în dosarul X/102/2018 (dosare din care a rezultat prezentul dosar prin disjungeri repetate), Tribunalul Mureș a dispus efectuarea diverselor acte care trebuiau comunicate inculpaților, precum citarea lor, aducerea lor cu mandat sau solicitarea pozițiilor lor asupra diverselor chestiuni puse în discuție. Ultima încheiere prin care s-au dispus asemenea măsuri anterior publicării Deciziei Curții Constituționale nr. 297/2018 a fost încheierea din 4 iunie 2018.

În cazul nerecunoașterii efectului lor întreruptiv, legea mai favorabilă inculpaților, din perspectiva prescripției, este cea rezultată din aplicarea Deciziei nr. 358/2022 a Curții Constituționale. Termenele generale de prescripție, de 8 și de 10 ani conform art. 154 alin. 1 litera b și c din Noul Cod penal, sunt împlinite.

În cazul în care se recunoaște efectul de întrerupere a termenului de prescripție al acestor acte, atunci legea mai favorabilă inculpaților, din perspectiva prescripției, este cea de la data faptelor. Faptele reproșate inculpaților s-au epuizat la diferite date, până în martie 2011. În acea perioadă, art. 124 din vechiul Cod penal prevedea că „prescripția înlătură răspunderea penală oricâte întreruperi ar interveni, dacă termenul de prescripție prevăzut în art. 122 este depășit cu încă jumătate”. Termenul general de prescripție era de „8 ani când legea prevedea pentru infracțiunea săvârșită pedeapsa închisorii mai mare de 5 ani, dar care nu depășește 10 ani”, potrivit art. 122 alin. 1 lit. c din vechiul Cod penal, și de „10 ani când legea prevede pentru infracțiunea săvârșită pedeapsa închisorii mai mare de 10 ani, dar care nu depășește 15 ani”, potrivit art. 122 alin. 1 lit. b din vechiul Cod penal. Majorat potrivit art. 124 din vechiul Cod penal, termenul special de prescripție devenea de 12 ani, respectiv 15 ani. Evaziunea fiscală era pedepsită cu închisoarea de până la 8 ani în forma simplă, prevăzută de art. 9 alin. 1 lit. c, de până la 10 ani în forma calificată prevăzută de art. 9 alin. 2 și de până la 11 ani în forma cea mai gravă, prevăzută de art. 9 alin. 3 din Legea nr. 241/2005. Spălarea de bani era prevăzută de art. 23 alin. 1 lit. a din Legea nr. 656/2002 și era pedepsită cu închisoarea de până la 12 ani.

Ca atare, pentru infracțiunile de evaziune fiscală prevăzute de art. 9 alin. 1 și 2 din Legea nr. 241/2005, termenul prescripției speciale este de 12 ani este și este împlinit la acest moment. Pentru infracțiunile de spălare de bani, termenul prescripției speciale este de 15 ani. Calculat de la datele epuizării infracțiunilor (potrivit acuzațiilor din rechizitoriu, din decembrie 2010 pentru inculpații D și G, de la 7 ianuarie 2011 pentru inculpatul C, de la 31 martie 2011 pentru inculpatul I și din martie 2011 pentru inculpatul B), termenul nu este împlinit. Inculpatul G este acuzat că, în calitate de administrator în fapt al ambelor firme fantomă, a determinat înregistrarea facturilor fictive în contabilitatea tuturor celor 24 de

societăți beneficiare. Dacă, în cazul lui, s-ar demonstra caracterul continuat al faptei de evaziune fiscală cu privire la toate aceste facturi, atunci prejudiciul cauzat de el ar trebui considerat superior pragului prevăzut de art. 9 alin. 3 din Legea nr. 241/2005. Astfel, prejudiciul total calculat prin raportul de constatare din 18 mai 2016 întocmit de specialistul antifraudă, de 2.171.119 lei, sau 528.252 euro la cursul din 31 martie 2011. Raportată la acest prejudiciu, încadrarea faptei ar fi în prevederile alineatului 3 al art. 9 din Legea nr. 241/2005. Termenul corespunzător al prescripției speciale, de 15 ani, calculat din 31 martie 2011, nu ar fi împlinit.

Cu privire la toate infracțiunile, demonstrarea unei cauze de împiedicare a exercitării acțiunii penale dintre cele prevăzute de art. 16 alin. 1 Cod pr. pen., alta decât prescripția, ar face inutile discuțiile cu privire la legea mai favorabilă din perspectiva prescripției. Existența unei asemenea cauze nu poate fi nici exclusă și nici confirmată înainte de soluționarea definitivă a fondului cauzei. Dar, din acest motiv, este irelevantă pentru sesizarea Înaltei Curți de Casație și Justiție, fiindcă sesizarea poate fi făcută doar înainte de soluționarea definitivă a fondului cauzei („obligația instanței de trimitere impune exercitarea acestui mecanism anterior soluționării definitive a cauzei, până la închiderea dezbaterilor”, potrivit Deciziilor nr. 36/2021 și 69/2020, citate în *Ghidul privind condițiile de admisibilitate ale cererii de sesizare a Înaltei Curți de Casație și Justiție în vederea pronunțării unei hotărâri prealabile în materie penală*, p. 4, disponibil pe pagina de internet a instanței supreme, www.iccj.ro).

În concluzie, obligația impusă instanței de Curtea de Justiție este efectiv aplicabilă ratione materiae următoarelor infracțiuni din prezenta cauză:

- *infracțiunilor de spălare de bani de care sunt acuzați inculpați iB, D, G, C și I.*
- *infracțiunilor de evaziune fiscală săvârșite de inculpatul G, condiționat de demonstrarea încadrării lor într-o singură infracțiune continuă.*

Soluția dată acțiunilor penale privitoare la aceste infracțiuni depinde de soluția dată problemei de drept în discuție.

III. Problema de drept este una reală, dificilă și, în opinia prezentei instanțe, nu poate fi soluționată fără intervenția Înaltei Curți de Casație și Justiție:

A. Caracterul real al problemei de drept este pus în evidență de soluționarea ei diferită prin hotărâri definitive ale instanțelor de judecată.

a. Astfel, prin decizia nr. 22/A din 30 ianuarie 2024 a Înaltei Curți de Casație și Justiție – secția penală s-a dispus desființarea unei sentințe prin care fusese încetat procesul penal ca urmare a împlinirii termenului de prescripție și s-a dispus trimiterea cauzei spre rejudecare. În motivare, instanța supremă a arătat că, în urma pronunțării hotărârii Curții de Justiție din cauza C-107/23, „aceasta a căpătat caracter obligatoriu pentru materia infracțiunilor relaționate cu protejarea intereselor financiare ale Uniunii Europene. Nu rămâne, ca atare, la latitudinea judecătorului național dacă o aplică sau nu”. Și mai concret, a arătat că „judecătorul național, confruntat în soluționarea unei cauze cu norme contradictorii de drept european și de drept național (indiferent de natura acestor norme) are obligativitatea, conform jurisprudenței UE să dea valoare normei UE, înlăturând norma națională contrară”. Ca urmare, a concluzionat că „aplicarea legii penale mai favorabile nu poate viza și actele de procedură efectuate anterior lui 26 aprilie 2018 (data pronunțării primei decizii a CCR), întrucât, conform Hotărârii CJUE din 24 iulie 2023 standardul național de protecție privind aplicarea legii penale mai favorabile nu poate produce efecte anterior acestei date. Ca atare, pentru perioada anterioară datei de 26 aprilie 2018 legea penală în vigoare la acel moment își va produce efectele”. A trimis cauza spre rejudecare primei instanțe pe motiv că „în primă instanță s-au pus concluzii de încetare a procesului penal imediat după citirea actului de sesizare, fără administrarea probatoriului”.

În esență, potrivit unei orientări jurisprudențiale, instanțele sunt obligate să lase neaplicat standardul formulat prin Decizia nr. 67/2022 a Înaltei Curți de Casație și Justiție, ca urmare a supremației dreptului Uniunii Europene față de dreptul român.

b. Soluția contrară este adoptată de a doua orientare jurisprudențială, ilustrată de decizia nr. 450/RC din 7 septembrie 2023 a Înaltei Curți de Casație și Justiție – secția penală. Prin această decizie, instanța supremă a respins, cu opinie majoritară și o opinie concurentă, recursul în casație declarat de parchet împotriva unei hotărâri pronunțate în apel prin care se dispusese încetarea procesului penal pentru săvârșirea infracțiunii prevăzută de art. 18/1 alin. 1 din Legea nr. 78/2000, ca urmare a prescrierii răspunderii penale. Autorul opiniei concurente a arătat că recursul trebuia respins întrucât decizia instanței de apel a fost pronunțată anterior hotărârii Curții de Justiție din cauza C-107/23. Opinia majoritară a trecut peste problema inaplicabilității *ratione temporis*, a reținut că hotărârea Curții de Justiție este aplicabilă *ratione materie* și s-a aplecat asupra compatibilității aplicării ei cu standardul național de protecție a drepturilor omului. A ajuns la concluzia că este incompatibilă și că standardul național este prioritar. Principalele argumente ale instanței supreme sunt următoarele:

i. Metodologic, hotărârea Curții de Justiție este deficitară fiindcă nu abordează problema interdicției aplicării retroactive a legii mai severe. Greșeala are ca premisă încrederea nejustificată în informațiile care i-au fost furnizate de instanța de trimitere (Curtea de Apel Brașov). Mai concret, instanța de trimitere a omis să informeze instanța europeană că, în dreptul român, deciziile Curții Constituționale care constată neconstituționalitatea art. 155 alin. 1 Cod penal au efectul unei legi penale mai favorabile și că trebuie aplicate în toate cauzele penale judecate după momentul publicării lor.

ii. În mod substanțial, efectul Deciziilor Curții Constituționale nr. 297/2018 și 358/2022 a fost dispariția din dreptul penal a instituției întreruperii termenului de prescripție a răspunderii penale. Instituția a fost reintrodusă prin OUG nr. 71/2022. Ca urmare, aplicarea acestei instituții cu privire la infracțiuni comise anterior publicării ordonanței de urgență echivalează cu aplicarea retroactivă a legii penale în detrimentul inculpatului. Retroactivitatea legii penale mai puțin favorabile este interzisă de art. 49 alin. 1 din Carta drepturilor fundamentale a Uniunii Europene și de o serie de valori inerente dreptului național și european.

iii. Ca urmare, instanța supremă constată un conflict între dispozițiile de drept al Uniunii Europene care protejează interesele financiare ale Uniunii, pe de o parte, și, pe de altă parte, drepturile fundamentale recunoscute în mod coerent atât în dreptul Uniunii, cât și în dreptul național și în jurisprudența Curții Europene a Drepturilor Omului privitoare la principiul legalității incriminării și pedepsei consacrat în art. 7 din Convenția Europeană a Drepturilor Omului. Necesitatea respectării primelor și cea a garantării ultimelor trebuie puse în balans. Rezultatul punerii în balans este acela că instanța supremă „reține incidența Deciziilor nr. 297/2018 și nr. 358/2022 ale Curții Constituționale, respectiv Decizia nr. 67/2022 pronunțată de instanța supremă - Completul pentru dezlegarea unor chestiuni de drept în materie penală”. Cu ocazia punerii în balans, a avut în vedere inclusiv împrejurările concrete ale cauzei: termenul general de prescripție a fost suficient pentru a permite organelor judiciare combaterea eficientă a acțiunilor ilicite îndreptate împotriva intereselor financiare ale Uniunii Europene; durata urmăririi penale a fost una nerezonabil de lungă, față de complexitatea cauzei; și prejudiciul cauzat bugetului Uniunii a fost recuperat integral.

În esență, potrivit celei de a doua orientări jurisprudențiale, hotărârea Curții de Justiție din cauza C-107/23 nu poate fi aplicată pe baza principiului supremației dreptului Uniunii Europene, fiindcă dispozițiile de drept al Uniunii pe care le interpretează se află în conflict cu norme juridice de rang egal și de aplicare prioritară: normele care garantează drepturile fundamentale (în concret, legalitatea incriminării și pedepsei) și statul de drept. Cu ocazia punerii în balans a acestor principii, pot fi avute în vedere împrejurările concrete ale cauzei, cel puțin când sugerează că interesele Uniunii nu au fost în mod grav afectate.

B. Caracterul dificil al problemei de drept este dat de împrejurarea că dreptul pozitiv nu furnizează nicio soluție conflictului dintre obligațiile contradictorii impuse instanțelor de Curtea de Justiție și de Înalta Curte de Casație și Justiție: hotărârile Curții de Justiție pronunțate în interpretarea unor dispoziții de drept al Uniunii Europene care au efect direct, cum sunt art. 325 alin. 1 TFUE și art. 2 alin. 1 din Convenția PIF, sunt obligatorii în baza principiului supremației dreptului Uniunii. Aplicabilitatea acestui principiu față de autoritățile române rezultă din art. 148 alin. 2 din Constituție, potrivit căruia „prevederile tratatelor constitutive ale Uniunii Europene, precum și celelalte reglementări comunitare cu caracter obligatoriu, au prioritate față de dispozițiile contrare din legile interne, cu respectarea prevederilor actului de aderare”. Dezlegarea dată chestiunii de drept de către Înalta Curte de Casație și Justiție este obligatorie nu doar în baza art. 477 alin. 3 Cod pr. pen., ci și a și art. 126 alin. 3 din Constituție, potrivit căruia „Înalta Curte de Casație și Justiție asigură interpretarea și aplicarea unitară a legii de către celelalte instanțe judecătorești, potrivit competenței sale”.

C. Necesitatea unei soluții de principiu a acestui conflict de norme rezultă din principiul legalității incriminării și pedepsei. În materie penală, art. 7 din Convenție, art. 15 din Constituție și art. 49 din Carta drepturilor fundamentale a Uniunii Europene garantează principiul legalității incriminării și pedepsei („nicio pedeapsă fără lege”). În interpretarea dată de CEDO, noțiunea de „lege” cuprinde atât dreptul izvorât din lege, cât și din jurisprudență, dar implică anumite condiții calitative, printre care accesibilitatea și previzibilitatea. Aceste condiții nu pot fi interpretate ca interzicând clarificarea progresivă a normelor privind răspunderea penală prin interpretarea judiciară a fiecărei cauze în parte, cu condiția ca rezultatul să fie concordant cu substanța infracțiunii și previzibil în mod rezonabil (CEDO, decizia din 22 septembrie 2015 din *cauza Borcea c. României*, par. 56-58). Ca urmare, soluția propusă în decizia nr. 450/RC din 7 septembrie 2023 a Înaltei Curți de Casație și Justiție – secția penală, ca problema conflictului de norme să fie soluționată de la caz la caz, deși acceptabilă în principiu și în anumite condiții în cazul conflictului dintre principii contrare de drept, nu poate fi acceptată în materia termenelor de prescripție a răspunderii penale. Recunoașterea sau nerecunoașterea efectului întreruptiv de prescripție al anumitor acte procedurale nu poate fi soluționată în funcție de împrejurările concrete ale fiecărei cauze, pe baza unor criterii precum cele propuse de instanța supremă – recuperarea prejudiciului, durata urmăririi penale sau caracterul suficient al unui anumit termen de prescripție pentru cercetarea unei anume activități infracționale. Asemenea criterii nu sunt indicate în normele penale privitoare la prescripția răspunderii penale și nu rezultă în mod previzibil din interpretarea lor, fie ea și progresivă. Prin Decizia nr. 67/2022, Înalta Curte de Casație și Justiție a dat o dezlegare de principiu problemei dacă legea în vigoare în perioada 25 iunie 2018 – 30 mai 2022 poate fi aplicată retroactiv, ca lege mai favorabilă. În urma hotărârii Curții de Justiție din cauza C-107/23, este necesară o nouă dezlegare de principiu a problemei dacă aceeași lege mai poate fi aplicată retroactiv, și în ce limite. Nu există niciun temei pentru modificarea conținutului legii, pentru a lega problema întreruperii termenului de prescripție de criterii pe care niciuna dintre normele aplicabile nu le prevede.

În concluzie, trebuie soluționată de principiu problema de drept în discuție, care este o problemă de interpretare a legii, iar nu de aplicare a ei la cauze concrete.

IV. Problema de drept nu a mai fost soluționată printr-o hotărâre prealabilă sau printr-un recurs în interesul legii și nici nu face obiectul unui recurs în interesul legii în curs de soluționare.

De fapt, Înalta Curte de Casație și Justiție s-a pronunțat asupra unei probleme de drept care vizează același aspect ca acela de care depinde soluționarea cauzei prezente – dacă legea privitoare la întreruperea termenului de prescripție în vigoare în perioada 25 iunie 2018 – 30

mai 2022 poate fi aplicată retroactiv, ca lege mai favorabilă. Problema a fost dezlegată prin Decizia nr. 67/2022. Faptul că problema de drept acum în discuție vizează același aspect demonstrează îndeplinirea celorlalte condiții de admisibilitate a sesizării instanței supreme, în afara noutății. Dar îl vizează de pe alt pe alt plan: de această dată, în discuție nu este substanța dezlegării date anterior, ci aplicabilitatea ei, în urma hotărârii Curții de Justiție din cauza C-107/23. Perspectiva diferită din care este abordat aspectul întreruperii termenului prescripției răspunderii penale, decisiv pentru soluționarea prezentei cauze, determină noutatea problemei supuse spre examinare instanței supreme.

Problema de drept nu face obiectul niciunui recurs în interesul legii.

Completul pentru dezlegarea unor chestiuni de drept al Înaltei Curți de Casație și Justiție a fost deja sesizat cu o problemă de drept similară, aparent, celei care face obiectul prezentei sesizări. Cealaltă sesizare provine de la Curtea de Apel București – secția I penală și face obiectul dosarului nr. 216/1/2024 al completului pentru dezlegarea unor chestiuni de drept. *De lege lata*, formularea unei sesizări similare nu împiedică prezenta sesizare. Utilitatea ei provine din abordarea specifică adoptată de Curtea de Apel București. Potrivit datelor disponibile pe pagina de internet a instanței supreme (iccj.ro), Curtea de Apel București a formulat următoarele întrebări: „1. Dacă lăsarea neaplicată a unor dispoziții din dreptul intern care se circumscriu standardului național de protecție referitor la previzibilitatea legii penale este compatibilă cu art. 7 din Convenția Europeană a Drepturilor Omului? 2. Dacă concursul de legi penale în timp este susceptibil de tratament juridic diferit, în funcție de natura infracțiunii, fără încălcarea legalității incriminării, respectiv a art. 7 din Convenția Europeană a Drepturilor Omului, art. 49 din Carta Drepturilor Fundamentale a Uniunii Europene, art. 23 alin. (12) din Constituția României, art. 15 alin. (2) din Constituția României și fără încălcarea art. 14 din Convenția Europeană a Drepturilor Omului prin introducerea unui tratament discriminatoriu? 3. Dacă în absența unor criterii prestabilite prin lege care să definească noțiunile de „risc sistemic de impunitate”, „număr semnificativ de cauze”, instanța de judecată poate statua incidența acestora fără să încalce principiul legalității incriminării și pedepsei, astfel cum este protejat de art. 7 din Convenția Europeană a Drepturilor Omului? 4. Dacă, prin raportare la principiul separațiilor puterilor în stat consacrat de art. 1 alin. (4) din Constituția României, evaluarea „riscului sistemic de impunitate” este compatibilă cu atribuția de judecată ce revine unei instanțe investite cu soluționarea unei cauze concrete sau conduce la preluarea unor atribuții ce aparțin autorităților cu competențe în domeniul de reglementare al politicilor penale? 5. Dacă riscul sistemic de impunitate, apreciat ca atare, legitimează/justifică întreruperea cursului prescripției, de o manieră clandestină, prin acte care nu se comunică suspectului sau inculpatului, fără a se crea o stare de incertitudine perpetuă dată de imposibilitatea unei aprecieri a intervalului de timp în care poate fi tras la răspundere penală, cu încălcarea art. 7 din Convenția Europeană a Drepturilor Omului?”.

Întrebările nu reflectă esența obligației impuse de Curtea de Justiție instanțelor române și nici raționamentul instanței europene, așa cum sunt văzute acestea de prezenta instanță. Întrebările par să plece de la două premise: prima este aceea că instanța europeană impune instanțelor române să aprecieze riscul sistemic de impunitate creat de aplicarea standardului național de protecție și, în funcție de această apreciere, să aplice sau nu standardul național. A doua este că instanța europeană nu pune în balans necesitatea evitării acestui risc cu drepturile individuale. Problema la care se referă, aparent, întrebările este dacă, de principiu, neaplicarea unor dispoziții de drept intern sau aplicarea lor diferită în funcție de natura infracțiunii pot fi compatibile cu principiul legalității incriminării și pedepsei, cu principiul aplicării legii penale mai favorabile și cu principiul nediscriminării, consacrate de Convenția Europeană a Drepturilor Omului și de alte instrumente de protecție. Potrivit prezentei instanțe, premisele acestor întrebări sunt eronate, iar soluționarea problemei puse este facilă: Curtea de Justiție nu cere instanțelor române să aprecieze riscul sistemic de impunitate, ci constată ea însăși acest risc (par. 93-94), după care procedează la punerea în balans a necesității evitării lui cu protecția drepturilor fundamentale (par. 100 și urm.). În mod logic, de vreme ce standardul

formulat de Înalta Curte de Casație și Justiție în materia întreruperii termenului de prescripție este mai favorabil făptuitorului decât standardul convențional, există situații în care neaplicarea acestui standard nu încalcă standardul CEDO; de asemenea, din natura principiilor la care fac referire întrebările citate, de a fi principii, iar nu reguli supuse standardului de interpretare „totul sau nimic”, rezultă că pot exista situații în care atingerea principiilor nu echivalează cu încălcarea lor – fiindcă alte principii, cu care se află în concurs, justifică atingerea adusă. În opinia prezentei instanțe, problema reală pusă de hotărârea Curții de Justiție nu privește nici posibilitatea aprecierii de la caz la caz a riscului sistemic de impunitate și nici posibilitatea punerii în balans a unor principii cu alte principii. Sugestia prezentei instanțe, care va fi detaliată la punctul următor, este că cheia problemei de drept în discuție se află în altă parte. Întrebarea esențială este dacă punerea în balans a principiilor relevante, făcută de Curtea de Justiție, este sau nu este atât de manifest deficitară încât să răstoarne prezumția protecției echivalente a drepturilor garantate de Convenția Europeană a Drepturilor Omului, de care se bucură jurisprudența acestei Curți.

În concluzie, deși este posibil ca, din întrebările puse de Curtea de Apel București, instanța supremă să extragă esența problemei de drept în discuție, prezenta instanță consideră necesar să sesizeze ea însăși instanța supremă cu dezlegarea acestei probleme.

4. Punctul de vedere al completului de judecată:

I. Soluția problemei de drept în discuție presupune punerea în balans a mai multor valori juridice.

A. De o parte stau valorile care ar putea înclina balanța în sensul unui răspuns afirmativ la întrebarea pusă.

a. *Potrivit unei jurisprudențe constante a Curții de Justiție, dreptul Uniunii se bucură de supremație față de dreptul intern, inclusiv față de cel de rang constituțional (hotărârea din cauza 6/64, Costa v. E.N.E.L.). Supremația este, totuși, limitată la obligația autorităților naționale de a lăsa neaplicate în cauzele concrete normele de drept intern contrare dreptului Uniunii și nu presupune anularea sau abrogarea lor (hotărârea din cauza C-106/77, Simmenthal II). Aceasta înseamnă că dreptul Uniunii se bucură de supremație și față de dreptul penal intern. Aplicarea dreptului Uniunii în materie penală este guvernată de două principii distincte: primul este principiul protecției echivalente, potrivit căruia, în interiorul unui stat membru, interesele Uniunii trebuie să beneficieze de o protecție echivalentă celei a intereselor statului membru. Al doilea este principiul efectivității, potrivit căruia normele de drept penal din diferite state membre trebuie să respecte un standard minim de protecție a intereselor Uniunii, așa încât să fie evitate zonele în care anumite acte penale nu sunt suficient sancționate. Existența acestor zone (*safe havens*) este de natură să distorsioneze piața comună în favoarea statelor cu un regim penal mai lax decât altele. Necesitatea evitării acestor lacune în protecția penală a intereselor Uniunii poate presupune obligarea unor state membre să ofere un standard mai ridicat de protecție penală intereselor Uniunii decât propriilor bunuri juridice. Astfel, dacă un stat membru este dispus, din diverse motive, să tolereze un nivel mai ridicat de corupție și de fraudă fiscală decât cel acceptat de Uniunea Europeană, principiul efectivității nu îl obligă să își înăsprească politica penală cu privire la asemenea infracțiuni în general, ci doar să aplice un regim penal mai sever infracțiunilor de corupție și de fraudă fiscală care afectează interesele financiare ale Uniunii. Acest regim penal diferențiat nu este arbitrar, ci este justificat de caracterul limitat al competențelor Uniunii în materie penală. În esență, autonomia în materie penală a statelor membre este limitată de necesitatea protecției efective a intereselor financiare ale Uniunii, impusă de art. 325 TFUE și de Convenția PIF.*

b. *Potrivit Curții Europene a Drepturilor Omului, dreptul Uniunii se bucură de prezumția de protecție echivalentă a drepturilor fundamentale cu aceea garantată de*

Convenție. O componentă a sistemului de garanții care asigură această protecție sunt standardele dezvoltate de Curtea de Justiție privitoare la supremația și efectul direct al dreptului Uniunii, care au contribuit în mod direct la influența de care acum se bucură și instanțele naționale în demersul de garantare a statului de drept și a drepturilor fundamentale. Ca urmare a prezumției protecției echivalente, autoritățile naționale care aplică o obligație ce rezultă din apartenența la Uniunea Europeană sunt prezumate că respectă drepturile garantate de Convenție. Prezumția poate fi răsturnată doar dacă, în împrejurările concrete ale cauzei, protecția drepturilor garantate de Convenție este „în mod manifest deficitară” (Curtea Europeană a Drepturilor Omului, hotărârea din 30 iunie 2005 din cauza *Bosphorus Hava Yollari Turizm ve Ticaret Anonim Sirketi c. Irlandei*). În esență, prezumția protecției echivalente înseamnă că punerea în balans a valorilor juridice relevante realizată de Curtea de Justiție trebuie considerată conformă Convenției până la proba contrarie. Proba contrarie trebuie făcută potrivit *standardului încălcării manifeste* a Convenției.

Prin hotărârea din cauza C-107/23, Curtea de Justiție a realizat ea însăși o punere în balans a valorilor juridice aflate în joc, iar rezultatul punerii în balans este dispoziția de aplicare parțială și de neaplicare într-o anumită situație precis delimitată a standardului național de protecție. Soluția Curții de Justiție nu poate fi considerată o încălcare manifestă a Convenției. Astfel, principiul legalității incriminării și pedepsei, garantat de art. 7 din Convenție, art. 15 și art. 23 alin. 12 din Constituție și art. 49 din Carta drepturilor fundamentale a Uniunii Europene, presupune că nicio persoană nu poate fi condamnată pentru o faptă care nu era incriminată de legea penală la data săvârșirii ei și nici pedepsită cu o pedeapsă care nu era prevăzută de lege la data faptei. Principiul interzice, în special, aplicarea retroactivă a dreptului penal, în cazul în care aceasta este în detrimentul acuzatului. Ca urmare, un corolar al acestui principiu este principiul *mitior lex*. Potrivit acestuia, în cazul în care legea penală în vigoare la momentul săvârșirii infracțiunii este diferită de legile penale ulterioare adoptate înainte de pronunțarea hotărârii definitive, instanța trebuie să aplice legea ale cărei dispoziții sunt mai favorabile inculpatului. Nici principiul legalității incriminării și pedepsei și nici corolarul său, principiul *mitior lex*, nu garantează în mod explicit aplicarea unei anume interpretări a legii penale privitoare la prescripția penală, valabilă pentru o anumită perioadă între data faptei și data judecării ei, chiar dacă această interpretare este mai favorabilă inculpatului decât cele acceptate la data faptei și la data judecării ei. Dimpotrivă, aceste principii sunt compatibile cu clarificarea progresivă a normelor privind răspunderea penală prin interpretare judiciară, cu condiția ca rezultatul să fie concordant cu substanța infracțiunii și previzibil în mod rezonabil. Nucleul principiului legalității și pedepsei este dat de normele penale care definesc infracțiunile și stabilesc pedepsele. Curtea Europeană a Drepturilor Omului consideră că normele privind prescripția nu definesc infracțiunile și pedepsele care le sancționează, și pot fi interpretate ca impunând o simplă condiție prealabilă pentru examinarea cauzei. Ca urmare, legalitatea incriminării și legalitatea pedepsei sunt compatibile, în principiu, cu aplicarea retroactivă a unei interpretări mai nefavorabile a legii privitoare la prescripția răspunderii penale. Excepția de la acest principiu este dată de situația în care interpretarea nefavorabilă ar permite reluarea curgerii unui termen de prescripție pentru fapte pentru care dreptul de a declanșa acțiunea penală a fost deja stins prin prescripție (Curtea Europeană a Drepturilor Omului, decizia din 22 septembrie 2015 din cauza *Borcea c. României*). Distincția dintre nucleul principiului legalității incriminării și pedepsei și domeniul în care principiul este aplicat pe baza interpretării lui evolutive este făcută nu doar de CEDO, ci și de alte curți cu o îndelungată tradiție în garantarea statului de drept, cum ar fi Curtea Constituțională Federală germană. Potrivit acestei din urmă curți, scopul principiului legalității incriminării, garantat de Constituție, este să împiedice pedepsirea unei persoane pe baza unei legi care nu era în vigoare la data faptei, situație în care autorul faptei nu putea ști că aceasta este pedepsibilă penal. Faptul că în mod temporar, după momentul faptei, legea penală nu a pedepsit fapta nu afectează principiul constituțional (hotărârea din 18 septembrie 2008 din cauza 2 BvR 1817/08).

c. *În legea pozitivă română nu a existat niciun moment în care nu au fost prevăzute întreruperea termenului de prescripție prin acte procesuale care trebuie comunicate suspectului sau inculpatului și, corelativ, aplicarea termenului special de prescripție.*

Interpretarea general acceptată a Deciziei Curții Constituționale nr. 297/2018 a fost, până la momentul publicării Deciziei nr. 358/2022 a Curții Constituționale, aceea că dispozițiile privitoare la întreruperea termenului de prescripție sunt aplicabile în măsura în care întreruperea este declanșată de acte care se comunică suspectului sau inculpatului. Interpretarea era coerentă atât cu dispozitivul deciziei, cât și cu considerentele ei. Astfel, pot fi cu ușurință comparate dispozitivele Deciziilor nr. 297/2018 și 358/2022 ale Curții Constituționale, și se poate observa diferența dintre ele. În a doua decizie, Curtea Constituțională „constată că dispozițiile art. 155 alin. (1) din Codul penal sunt neconstituționale”. Nimeni nu poate explica de ce, dacă încă din 2018 Curtea Constituțională a dorit să constate neconstituționalitatea acestor dispoziții printr-o așa-numită decizie simplă sau extremă de neconstituționalitate, nu a făcut-o, de vreme ce a putut-o face fără niciun impediment în 2022. Natura primei decizii a Curții Constituționale reiese și din cuprinsul Deciziei nr. 297/2018, care nu declară neconstituționale prevederile art. 155 alin. 1 Cod penal, ci constată că soluția legislativă care prevede întreruperea cursului termenului prescripției răspunderii penale prin îndeplinirea "oricărui act de procedură în cauză", din cuprinsul dispozițiilor art. 155 alin. (1) din Codul penal, este neconstituțională. În considerentele deciziei se arată că „întreruperea cursului termenului de prescripție a răspunderii penale devine eficientă, producându-și efectele, într-o manieră completă, doar în condițiile existenței unor pârghii legale de încunoaștințare a persoanei în cauză cu privire la începerea unui nou termen de prescripție. Or o astfel de procedură de aducere la cunoștință poate consta tocmai în comunicarea acelor acte efectuate în cauză, ce au ca efect curgerea unui nou termen de prescripție a răspunderii penale” (par. 24). Cu alte cuvinte, Decizia nr. 297/2018 nu a fost una simplă sau extremă, ci una intermediară sau interpretativă. Natura reală a Deciziei nr. 297/2018 este premisa tacită a Deciziei nr. 358/2022 a Curții Constituționale. Dacă prima ar fi fost o decizie simplă sau extremă, atunci a doua ar fi o decizie nelegală. Porivit art. 29 alin. 3 din Legea nr. 47/1992, „nu pot face obiectul excepției prevederile constatate ca fiind neconstituționale printr-o decizie anterioară a Curții Constituționale”. Ca urmare, în anul 2022 Curtea Constituțională s-a putut pronunța asupra neconstituționalității dispozițiilor art. 155 alin. 1 Cod penal numai fiindcă ele nu au fost declarate neconstituționale în 2018.

Interesul cel mai important al stabilirii naturii deciziilor Curții Constituționale este distincția dintre deciziile simple sau extreme, pe de o parte, care încetează efectele juridice ale dispozițiilor declarate neconstituționale în cazul neintervenției legiuitorului în termenul de 45 de zile de la publicarea deciziei Curții Constituționale prevăzut de art. 147 alin. 1 din Constituție, și deciziile intermediare sau interpretative pe de altă parte, care au ca efect obligația tuturor subiecților de drept, inclusiv a instanțelor judecătorești, de a se conforma indicațiilor date de Curte.

În cazul Deciziei nr. 358/2022, această distincție este inutilă, fiindcă, anterior publicării deciziei, a intrat în vigoare OUG nr. 71/2022, care a consacrat în Codul penal soluția formulată de Curtea Constituțională încă din 2018.

În esență, legea pozitivă nu a consacrat niciodată în mod prospectiv interpretarea pe care i-a dat-o în mod retroactiv Curtea Constituțională, și anume cea a imposibilității întreruperii termenului de prescripție. În considerentele Deciziei nr. 358/2022, Curtea Constituțională a formulat această interpretare retrospectivă prin prisma principiului respectării statului de drept și supremației Constituției. Metodologic, situația ipotetică în care legea pozitivă nu ar mai fi prevăzut întreruperea prescripției și situația actuală, în care Curtea Constituțională i-a dat *post hoc* această interpretare, trebuie tratate în mod diferit. În prima situație, singura problemă este aplicarea sau neaplicarea principiului *mitior lex*, care funcționează în acest caz ca o regulă propriu-zisă de drept penal. În a doua situație, care este cea reală, Curtea Constituțională a ajuns la legea mai favorabilă prin punerea în balans a mai

multor principii, așa încât rezultatul acestei puneri în balans este un standard bazat pe principii. Aceasta înseamnă că aplicarea lui, în concurs cu alte principii, presupune un nou proces de punere în balans, iar nu o aplicare mecanică. Decizia Curții Constituționale reflectă un echilibru determinat de interpretarea nuanțată a valorilor juridice aflate în concurs. Aplicarea ei într-o nouă situație este o problemă de aliniere a valorilor juridice puse în balans de Curtea Constituțională cu împrejurările concrete ale situației nou ivite.

d. Hotărârea Curții de Justiție din cauza C-107/23 este precisă și necondiționată, așa încât are caracter self-executing.

Aceasta înseamnă că trebuie considerată parte a dreptului intern și aplicată ca atare. Respectarea hotărârii Curții de Justiție este impusă de principiul respectării statului de drept, care este chiar premisa supremației Constituției și a principiului legalității incriminării și pedepsei – argumente avansate pentru nerespectarea hotărârii.

Pe lângă aceste consecințe la nivel de principiu, nerespectarea hotărârii poate declanșa procedura sancționării statului român pentru încălcarea obligațiilor care îi revin în temeiul tratatelor. Potrivit art. 260 TFUE, competența constatării încălcării revine Curții de Justiție, a cărei opinie cu privire la interpretarea obligațiilor statului român în materia discutată este deja cunoscută. Ca urmare, probabilitatea sancționării statului român pentru nerespectarea hotărârii Curții este ridicată.

B. În concurs cu valorile juridice care pledează pentru respectarea hotărârii Curții de Justiție vin o serie de valori juridice care pledează în sens contrar.

a. Decizia nr. 67/2022 a Înaltei Curți de Casație și Justiție, care ar trebui lăsată neaplicată potrivit Curții de Justiție, face, la rândul ei, aplicarea jurisprudenței Curții Constituționale în materia prescripției răspunderii penale. Potrivit acestei jurisprudențe, analizată pe larg în considerentele Deciziei nr. 67/2022, dispozițiile privind prescripția răspunderii penale sunt dispoziții de drept penal substanțial, supuse principiului aplicării legii penale mai favorabile.

Este adevărat, totuși, că, potrivit unei linii de jurisprudență mai nuanțate, Curtea Constituțională consideră că art. 7 paragraful 1 din Convenție reprezintă fundamentul protecției juridice sub aspectul neretroactivității legii și, ca urmare, permite legiuitorului să pună în balans, în materia aplicării în timp a regulilor privind prescripția răspunderii penale, principiul securității raporturilor juridice cu alte principii (a se vedea, spre exemplu, Decizia nr. 473/2018, par. 24, 26). Ca urmare a caracterului *self-executing* al hotărârii Curții de Justiție din cauza C-107/23, ea trebuie considerată parte a dreptului intern. Ca atare, nu se poate considera, prin prisma art. 20 alin. 2 din Constituție, că dreptul intern prevede, în materia discutată, un standard mai favorabil decât Convenția. Cu privire anume la Constituție, trebuie observat că aceasta nu conține nicio dispoziție cu privire la întreruperea prescripției răspunderii penale. În schimb, garantează, prin art. 148 alin. 2, prioritatea normelor Uniunii cu caracter obligatoriu. Între aceste norme trebuie incluse hotărârile obligatorii ale Curții de Justiție. Iar în Decizia nr. 328/2022, Curtea Constituțională nu se referă defel la aplicarea în timp a interpretării pe care o dă legii penale.

b. Hotărârea Curții de Justiție care tranșează în mod neechivoc, anterior soluționării cauzei C-107/23, conflictul dintre principiul aplicării legii penale mai favorabile și principiul protecției efective a intereselor Uniunii este hotărârea din data de 5 decembrie 2017 din cauza C-42/17 (Taricco II). Potrivit acestei hotărâri, „articolul 325 alineatele (1) și (2) TFUE trebuie interpretat în sensul că impune instanței naționale ca, în cadrul unei proceduri penale având ca obiect infracțiuni privind taxa pe valoarea adăugată, să lase neaplicate dispoziții interne în materie de prescripție care intră sub incidența dreptului material național și care se opun aplicării unor sancțiuni penale efective și disuasive într-un număr considerabil de cazuri de fraudă gravă aducând atingere intereselor financiare ale Uniunii Europene sau care prevăd

termene de prescripție mai scurte pentru cazurile de fraudă gravă aducând atingere intereselor respective decât pentru cele aducând atingere intereselor financiare ale statului membru în cauză, cu excepția cazului în care o astfel de neaplicare determină o încălcare a principiului legalității infracțiunilor și pedepselor, din cauza unei lipse de precizie a legii aplicabile sau pentru motivul aplicării retroactive a unei legislații care impune condiții de incriminare mai severe decât cele în vigoare la momentul săvârșirii infracțiunii”.

În considerentele acestei hotărâri (par. 58-60), Curtea de Justiție arată că, într-o ordine de drept în care prescrierea răspunderii penale este o instituție de drept material, dacă lăsarea neaplicată a unor dispoziții de drept intern în baza art. 325 TFUE ar conduce la o situație de incertitudine în ce privește regimul prescripției răspunderii penale, instanța de judecată nu are obligația de a lăsa neaplicate dispozițiile interne. Într-o asemenea ordine juridică, cerințele privind previzibilitatea, precizia și neretroactivitatea, inerente principiului legalității infracțiunilor și pedepselor, se opun ca, în proceduri cu privire la inculpați care au săvârșit infracțiuni înainte de pronunțarea Hotărârii *Taricco I*, instanța națională să lase neaplicate dispozițiile interne în baza cerinței aplicării unor sancțiuni efective și disuasive pentru a combate fraudele care aduc atingere intereselor financiare ale Uniunii (cerință formulată în Hotărârea *Taricco I*). Hotărârea din cauza C-105/14 (*Taricco I*) a fost pronunțată în data de 8 septembrie 2015. Ca urmare, instanțele de judecată nu pot lăsa neaplicate dispozițiile privind prescripția răspunderii penale care contravin art. 325 TFUE în cauzele privitoare la infracțiuni săvârșite înainte de 8 septembrie 2015. Prezenta cauză privește infracțiuni săvârșite în perioada 2010-2011. Așa încât, chiar dacă art. 325 TFUE s-ar opune aplicării Deciziei nr. 67/2022 a Înaltei Curți de Casație și Justiție, lăsarea ei neaplicată nu ar fi posibilă în prezenta cauză.

Între situațiile analizate în cauzele *Taricco II* și C-107/23 există similitudini substanțiale. La fel ca dreptul italian, și dreptul român privește prescripția răspunderii penale ca o instituție de drept material. Premisa cauzei italiene a fost reducerea termenului prescripției speciale, în timp ce premisa cauzei române este eliminarea ei totală. Diferențele dintre cele două premise sunt de grad, nu de esență. Potrivit Curții de Justiție, cele două cauze trebuie, totuși, distinse (hotărârea din cauza C-107/23, par. 120). Având în vedere similitudinile aparente dintre ele, simpla afirmație a Curții, neprijinită de argumente concrete, este neconvingătoare.

c. *Și Curtea Europeană a Drepturilor Omului a soluționat o problemă de drept similară cu aceea care preocupă prezenta instanță.* Problema a fost soluționată prin avizul consultativ din 26 aprilie 2022, formulat la cererea Curții de Casație armene nr. P16-2021-001. Cererea instanței armene a fost formulată în contextul în care, într-o cauză anterioară, Curtea Europeană a Drepturilor Omului constatare încălcarea art. 3 din Convenție de către poliștii armeni, prin torturarea unei persoane. După pronunțarea hotărârii Curții, urmărirea penală cu privire la poliștii în cauză a fost redeschisă, deși termenul de prescripție a răspunderii penale pentru infracțiunea de tortură expirase. Legea penală armeană prevedea, totuși, imprescriptibilitatea infracțiunilor contra păcii și omenirii și a infracțiunilor pentru care tratatele internaționale la care Armenia este parte interzic aplicarea prescripției. Curtea de Casație armeană a observat că, potrivit mai multor norme de drept internațional, între care art. 3 din Convenția Europeană a Drepturilor Omului, așa cum este interpretat în jurisprudența Curții Europene a Drepturilor Omului, interzicerea torturii are statut de *jus cogens* (i.e. are caracter peremptoriu și nu admite nicio derogare) și implică obligația identificării și tragerii la răspundere penală a autorilor faptelor de tortură. Pe de altă parte, s-a arătat conștientă de necesitatea respectării principiului legalității incriminării și pedepsei, consacrat de art. 7 din Convenție. Nici Convenția și nici alte instrumente de drept internațional nu interzic expres aplicarea prescripției răspunderii penale în cazul torturii, ca atare dispoziția privitoare la infracțiunile imprescriptibile din dreptul intern nu este suficientă pentru a reține imprescriptibilitatea infracțiunii de tortură. Ca urmare, a întrebat Curtea Europeană a

Drepturilor Omului dacă, în aceste condiții, neaplicarea termenului de prescripție pentru infracțiunile de tortură prin invocarea izvoarelor de drept internațional respectă art. 7 din Convenție. Curtea Europeană a Drepturilor Omului a răspuns că, după expirarea termenului de prescripție, art. 7 din Convenție interzice reluarea lui. A adăugat, totuși, că „ține în primul rând și în principal de instanța națională să stabilească dacă reguli de drept internațional având efect direct în sistemul de drept național pot oferi o bază legală suficient de clară și de previzibilă în sensul art. 7 din Convenție pentru a conchide dacă infracțiunea în cauză nu este supusă termenului de prescripție”. În esență, opinia instanței europene este că, pentru a-și îndeplini obligația de a pedepsi actele de tortură, statele trebuie să adopte măsurile legislative necesare, între care se poate număra adoptarea unor dispoziții legale care să prevadă imprescriptibilitatea torturii, și trebuie să se asigure că organele judiciare cercetează infracțiunea de tortură cu diligență și cu celeritatea cuvenite. „În opinia Curții, ar fi inacceptabil ca autoritățile naționale să compenseze eșecul îndeplinirii obligațiilor pozitive care le revin potrivit art. 3 din Convenție pe seama garanțiilor art. 7 din Convenție, una dintre acestea fiind că legea penală nu trebuie interpretată extensiv în detrimentul acuzatului” (par. 65). Ca urmare, cheia soluționării cauzei este interpretarea, în contextul dreptului intern, penal și constituțional, a regulilor de drept internațional care au efect direct în dreptul intern, pentru a vedea dacă ele oferă o bază legală suficientă pentru a reține inaplicabilitatea prescripției, din perspectiva art. 7 din Convenție (par. 78). Formularea Curții, că sarcina acestei interpretări revine „în primul rând și în principal” instanțelor naționale, este coerentă cu jurisprudența ei constantă, potrivit căreia competența interpretării legii interne revine în principiu autorităților naționale, între care în special instanțelor. „Dacă interpretarea nu este arbitrară sau manifest derezonabilă, rolul Curții se mărginește la a aprecia dacă efectele acestei interpretări sunt compatibile cu Convenția” (hotărârea din 20 martie 2018 din cauza *Radomilja și alții c. Croației*, par. 149).

Dacă este aplicat prezentei probleme de drept, avizul consultativ formulat de Curtea Europeană a Drepturilor Omului în cauza armeană sugerează două concluzii: prima este aceea că, în măsura în care termenul de prescripție a răspunderii penale este, potrivit legii aplicabile, deja împlinit, el nu poate fi reluat nici măcar pentru respectarea obligației de pedepsire a torturii. *A fortiori*, nu poate fi reluat pentru respectarea obligației de pedepsire a fraudelor grave și a altor activități ilegale grave împotriva intereselor financiare ale Uniunii. A doua concluzie, care reprezintă cheia soluționării problemei de drept, este că dispozițiile dreptului internațional care au efect direct în dreptul intern trebuie supuse *testului interpretării arbitrare sau manifest derezonabile*. Ele pot sta la baza neaplicării prescripției dacă și numai dacă, în urma unei interpretări rezonabile, oferă o bază legală suficientă din perspectiva art. 7 din Convenție. În concret, dispozițiile de drept al Uniunii interpretate de Curtea de Justiție în cauza C-107/23 au efect direct în dreptul român. Sarcina interpretării lor revine în primul rând nu Curții de la Strasbourg, dar nici instanțelor române, ci Curții de la Luxemburg. Interpretarea dată de această Curte poate fi cenzurată numai dacă ea este arbitrară sau manifest derezonabilă prin prisma jurisprudenței Curții Europene a Drepturilor Omului. Testul este, în esență, același cu standardului încălcării manifeste a Convenției, în baza căreia poate fi înlăturată prezumția protecției echivalente a drepturilor fundamentale de care se bucură jurisprudența Curții de la Luxemburg, din perspectiva celei de la Strasbourg.

d. *Pentru respectarea cerinței previzibilității legii penale, decisivă este aplicarea consecvență a legii în sensul ei substanțial, în care este utilizat în Convenție, care include jurisprudența și legea nescrisă* (Curtea Europeană a Drepturilor Omului, hotărârea din 21 octombrie 2013 din cauza *Del Río Prada c. Spaniei*, par. 115). Decizia nr. 67/2022 a Înaltei Curți de Casație și Justiție are caracter obligatoriu în dreptul român și a fost aplicată deja în practica judiciară majoritară. Posibilitatea lăsării ei neaplicate în baza interpretării pe care Curtea de Justiție o dă, în cursul procesului penal, unor dispoziții de drept al Uniunii care nu au natura unor legi penale are un caracter imprevizibil, iar un inculpat nu ar putea fi tras la răspundere penală în baza unei asemenea interpretări. Ca urmare, chiar dacă instanța

europăană interpretează dreptul Uniunii în sensul că impune tragerea la răspundere penală a inculpaților în ciuda dispozițiilor contrare din dreptul intern, această interpretare este lipsită de efect concret asupra soluțiilor date în cauzele penale. Nerespectarea obligației de protecție efectivă a intereselor financiare ale Uniunii poate atrage doar în sarcina statului care nu a respectat obligația consecințele prevăzute în dreptul Uniunii, care se pot întinde până la sancționarea lui financiară.

În concluzie, o cerință universală a statului de drept, previzibilitatea aplicării legii penale, se află într-un conflict aparent insolvabil cu o premisă fundamentală a statului de drept în context european, supremația dreptului Uniunii.

II. Soluționarea conflictului dintre aceste valori juridice depinde, în esență, de întinderea prezumției protecției echivalente conferită de Curtea Europeană a Drepturilor Omului dreptului Uniunii Europene în general, și hotărârilor Curții de Justiție în special.

În baza acestei prezumții, hotărârile Curții de Justiție trebuie aplicate și considerate conforme drepturilor fundamentale și valorilor inerente Convenției (inclusiv statul de drept, dreptul la un proces echitabil și legalitatea incriminării și pedepsei) nu doar când fac o punere în balans corectă a acestor drepturi și valori cu alte valori juridice relevante, ci și când soluționează greșit concursul de drepturi și valori, cu o singură excepție: dacă se demonstrează că punerea în balans este manifest deficitară. Eroarea trebuie să fie manifestă nu doar din perspectiva instanțelor dintr-un stat membru al Consiliului Europei, ci prin prisma jurisprudenței Curții Europene a Drepturilor Omului. Ca urmare, considerăm necesară sesizarea Curții Europene a Drepturilor Omului cu o cerere de aviz consultativ privind chestiuni de principiu referitoare la interpretarea sau la aplicarea drepturilor și libertăților definite în Convenție. Posibilitatea formulării unor asemenea cereri este prevăzută de art. 1 din Protocolul 16 la Convenția Europeană a Drepturilor Omului, ratificat prin Legea nr. 172/2022. Art. 2 din Legea de ratificare prevede competența exclusivă a Înaltei Curți de Casație și Justiție și Curții Constituționale în formularea acestor cereri.

Având în vedere contextul cauzei, considerăm că întrebarea pusă Curții Europene a Drepturilor Omului ar putea avea următorul conținut:

„În contextul hotărârii Curții de Justiție a Uniunii Europene din cauza C-107/23 PPU, care privește conflictul dintre cerința de drept al Uniunii Europene de combatere a fraudelor grave împotriva intereselor financiare ale Uniunii Europene și principiile de drept constituțional român privitoare la non-retroactivitatea legii penale și securitatea juridică, cum poate un stat membru reconcilia obligațiile sale care decurg din dreptul Uniunii Europene cu obligația sa de respectare a Convenției Europene a Drepturilor Omului și în special a interdicției aplicării retroactive a legii penale mai puțin favorabile, atunci când dreptul național și dreptul Uniunii oferă interpretări divergente cu privire la întreruperea termenului de prescripție a răspunderii penale?”

Traducerea ei în limba engleză este următoarea:

„In the context of the judgement of the Court of Justice of the European Union in case C-107/23 PPU, which addresses the conflict between EU law requirements for combating fraud against the EU's financial interests and national constitutional principles concerning the retroactivity of criminal laws and the principle of legal certainty, how can a member state reconcile its obligations under EU law with its commitments under the European Convention on Human Rights, particularly with respect to Article 7's prohibition on the retroactive application of harsher criminal laws, when national law and EU law offer conflicting interpretations on the interruption of statutory limits for criminal liability?”

III. În cazul în care completul pentru dezlegarea unor chestiuni de drept în materie penală consideră că nu este oportună sesizarea Curții Europene a Drepturilor

Omului, considerăm că este necesară o nouă sesizare a Curții de Justiție de către Înalta Curte de Casație și Justiție, pentru pronunțarea unei hotărâri preliminare.

Sesizarea este necesară ca urmare a complexității operațiunii de punere în balans care trebuie efectuată și a faptului că această operațiune de punere în balans implică reconcilierea a două standarde diferite, formulate de Curtea de Justiție în cauzele C-42/17 și C-107/23, precum și a standardului național de protecție formulat de instanța supremă prin Decizia nr. 67/2022. Sesizarea poate fi făcută, potrivit art. 267 TFUE, de orice instanță română, ca atare atât de prezenta instanță, cât și de instanța supremă. Considerăm că este oportună, totuși, angajarea instanței supreme române într-un dialog al curților cu instanța europeană, fiindcă soluționarea conflictului de norme implică posibila neaplicare a standardelor obligatorii formulate de instanța națională. Dialogul direct al celor două curți are șanse ridicate de a evita acest rezultat nedorit, atât prin ajustarea standardelor europene, cât și prin convingerea instanței române să își modifice soluția în sensul acestor standarde. Considerăm că noua trimitere preliminară trebuie să plece de la normele de drept al Uniunii interpretate în cauza C-107/23, adică art. 325 alin. 1 TFUE și art. 2 alin. 1 din Convenția PIF, dar trebuie să vizeze în mod expres și interpretarea principiului non-retroactivității legii penale mai puțin favorabile consacrat de art. 49 alin. 1 din Cartă și a principiului respectării statului de drept consacrat de art. 2 din Tratatul privind Uniunea Europeană.

Întrebarea preliminară ar putea fi în felul următor formulată:

„În lumina principiilor securității juridice, previzibilității și non-retroactivității, consacrate de art. 2 TUE și de art. 49 alin. 1 din Cartă și aplicate în hotărârea Curții de Justiție din cauza C-42/17, și luând în considerare interpretarea art. 325 alin. 1 TFUE și art. 2 alin. 1 din Convenția PIF făcută prin hotărârea din cauza C-107/23, cum trebuie să aplice instanțele naționale normele de drept al Uniunii care sunt, potențial, în conflict cu protecția constituțională a drepturilor fundamentale, privitoare în special la non-retroactivitatea legii penale mai puțin favorabile și la calcularea termenului de prescripție a răspunderii penale? Mai concret, care sunt criteriile pe care instanțele naționale trebuie să le aplice pentru a garanta că aplicarea dreptului Uniunii nu conduce la o situație de insecuritate juridică și nu afectează posibilitatea persoanelor interesate de prevedea consecințele legale ale actelor lor?”

IV. În cazul în care instanța supremă consideră că nu este oportună nici sesizarea Curții de Justiție, propunem soluționarea problemei de drept prin punerea cu atenție în balans a valorilor juridice aflate în conflict.

Considerăm că nu pot fi nesocotite nici principiul supremației dreptului Uniunii și principiul efectivității măsurilor de drept penal avute în vedere de Uniune pentru protecția intereselor sale financiare, dar nici drepturile fundamentale, garantate prin principiile securității raporturilor juridice și non-retroactivității, și identitatea constituțională a statului român, apărută prin jurisprudența Curții Constituționale. Ca urmare, propunem aplicarea și interpretarea strictă a hotărârii Curții de Justiție și însoțirea ei de garanții efective.

În concret, propunem lăsarea neaplicată a Deciziei nr. 67/2022 a Înaltei Curți de Casație și Justiție doar în cazul actelor de procedură care trebuie comunicate suspectului sau inculpatului care au fost efectuate anterior datei de 25 iunie 2018 și doar în cazurile de fraudă gravă sau altă activitate ilegală gravă, care afectează interesele financiare ale Uniunii Europene. Propunem definirea strictă a acestor fapte, pe baza unor praguri valorice: fraudă gravă, în forma evaziunii fiscale în materie de TVA, este cea care cauzează un prejudiciu de cel puțin 50.000 de euro, iar activitățile ilegale grave, în forma cazurilor grave de spălare de bani, sunt cele care au ca obiect o sumă de cel puțin 50.000 de euro, rezultată din fraude la adresa intereselor financiare ale Uniunii. Pragurile valorice trebuie raportate la fiecare infracțiune analizată, iar nu la „întreaga schemă frauduloasă”, cum cere Directiva (UE) 2017/1371, deoarece hotărârea Curții de Justiție nu se raportează la această directivă, ci la Convenția PIF. În cauzele a căror soluționare depinde de aplicarea hotărârii Curții de Justiție, propunem aplicarea obligatorie a uneia dintre circumstanțele atenuante judiciare prevăzute de

art. 75 alin. 2 Cod penal și a dispozițiilor privitoare la suspendarea sub supraveghere a executării pedepsei, cu excepția cazului unor impedimente legale.

PENTRU ACESTE MOTIVE
ÎN NUMELE LEGII
DISPUNE:

În baza art. 475 Cod pr. pen., dispune sesizarea Înaltei Curți de Casație și Justiție – completul pentru dezlegarea unor chestiuni de drept în materie penală, în vederea pronunțării unei hotărâri prealabile pentru dezlegarea următoarei chestiuni de drept: „instanțele de judecată sunt obligate să lase neaplicată dezlegarea chestiunii de drept privitoare la aplicarea principiului *mitior lex* în materia întreruperii cursului prescripției, dată prin Decizia nr. 67/2022 a Înaltei Curți de Casație și Justiție – completul pentru dezlegarea unor chestiuni de drept în materie penală, în limitele rezultate din hotărârea Curții de Justiție pronunțată în 24 iulie 2023 în cauza C-107/23 PPU?”.

În baza art. 476 alin. 2 Cod pr. pen., suspendă judecarea cauzei până la pronunțarea hotărârii prealabile.

Definitivă.

Pronunțată în ședința publică din 19 februarie 2024.

Președinte

Judecător

Grefier

Red. Tehnored. B.I.
Imprimat